

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра міжнародних відносин

**Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»**

Освітня програма 291.00.02 «Регіональні студії»

**БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему:
ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ФРН У 2014–2024 РР.**

**Студентки 4 курсу
денної форми навчання
Іванової Юлії
Андріївни**

**Науковий керівник:
канд. іст. наук, доцент,
доцент кафедри
міжнародних відносин
Брайчевська О. А.**

Київ – 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження	7
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження	15
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРН У 2014–2024 РОКАХ	18
2.1. Безпекова політика	18
2.2. Захист прав людини та політика гуманітарної підтримки	31
2.3. Кліматична дипломатія	41
2.4. Міграційна політика	46
2.5. Феміністична зовнішня політика	50
РОЗДІЛ 3. УКРАЇНА У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ФРН ПІСЛЯ 2014 РОКУ	54
3.1. Політика ФРН щодо України в умовах безпекових викликів	54
3.2. Реалізація українського вектора в зовнішній політиці ФРН	59
3.3. Зміна політики ФРН щодо України після приходу до влади уряду Фрідріха Мерца	64
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	73

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВПО	Внутрішньо переміщена особа
ЄС	Європейський Союз
ІДІЛ	Терористична організація Ісламська Держава Іраку та Леванту
ЗМІ	Засоби масової інформації
НАТО	Організація Північноатлантичного договору
НУО	Неурядова організація
ОБСЄ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ОЕСР	Організація економічного співробітництва та розвитку
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ПДЧ	План дій щодо членства в НАТО
ППО	Протиповітряна оборона
РБ	Рада Безпеки
СПБО	Спільна політика безпеки та оборони
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
США	Сполучені Штати Америки
ФРН	Федеративна Республіка Німеччина
ХАМАС	Рух ісламського опору
G7	Група Семи
G20	Група двадцяти

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Першочерговими завданнями зовнішньої політики України в умовах російсько-української війни є залучення необхідних ресурсів (воєнних, фінансово-економічних, матеріально-технічних) для опору збройній експансії РФ та відновлення територіальної цілісності держави. Їх реалізація потребує як мобілізації внутрішніх політичних, економічних, військових ресурсів, так і міжнародної політичної, економічної та військово-технічної підтримки. Тому в даній ситуації великого значення набуває міжнародне співробітництво України з державами, які підтримують і надають допомогу Україні у протистоянні з російським загарбником. Такою країною є і Федеративна Республіка Німеччина. Ефективна співпраця з такими країнами-партнерами потребує вивчення їх зовнішньополітичних стратегій та зовнішньополітичних пріоритетів.

Крім того, Федеративна Республіка Німеччина є одним з провідних міжнародних акторів і відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та безпеки у Європі. Це й зумовлює актуальність дослідження трансформації зовнішньої політики ФРН у період зламу архітектури європейської безпеки (2014-2024 рр.).

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Федеративної Республіки Німеччина у період 2014–2024 років.

Предметом дослідження є основні напрями, пріоритети та механізми реалізації зовнішньої політики ФРН, та її реакція на ключові міжнародні події, зокрема російсько-українську війну, злам системи європейської безпеки, євроатлантичну співпрацю.

Мета роботи – дослідити основні напрями, трансформації зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина у 2014–2024 роках в контексті європейської та глобальної безпеки, зокрема російсько-української війни.

Відповідно до поставленої мети дослідження визначено такі **дослідницькі завдання**:

- проаналізувати стан наукової розробки проблеми та джерельну базу дослідження;
- охарактеризувати основні напрями зовнішньої політики Німеччини в період 2014–2024 років;
- проаналізувати безпекову політику Федеративної Республіки Німеччини;
- розглянути політику Німеччини у сфері захисту прав людини та гуманітарної підтримки;
- дослідити роль ФРН у боротьбі зі змінами клімату;
- оцінити міграційну політику Німеччини та її вплив на європейську безпеку;
- проаналізувати феміністичну зовнішню політику Німеччини як новий напрямок зовнішньополітичної діяльності;
- дослідити роль України у зовнішній політиці ФРН після 2014 року та охарактеризувати основні напрями реалізації зовнішньополітичного курсу Німеччини щодо України.

Теоретичне значення проблеми дослідження. У цій роботі проведено аналіз основних напрямів і пріоритетів зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина та її трансформації у 2014–2024 роках. Дослідження узагальнює основні зовнішньополітичні напрями Німеччини, серед яких – безпекова політика, захист прав людини та гуманітарна допомога, кліматична дипломатія, міграційна політика, феміністична зовнішня політика, аналіз впливу російсько-української війни на зміни зовнішньополітичного курсу Німеччини. Отримані результати дозволяють поглибити наукове розуміння процесів, які впливають на європейську та глобальну безпеку і можуть бути використані для подальших досліджень зовнішньої політики провідних європейських держав.

Практичне значення проблеми дослідження. Матеріали проведеного дослідження можна використовувати під час написання наукових статей, тез по зазначеній темі, під час вивчення низки навчальних дисциплін, а саме:

«Країнознавство», «Міжнародні відносини та світова політика», «Зовнішня політика країн Європи», «Зовнішня політика та проблеми національної безпеки».

Апробація результатів дослідження. Положення 3 розділу бакалаврської роботи були оприлюднені та обговорювалися під час Всеукраїнської наукової онлайн конференції «Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин» (17 квітня 2025 року, тема доповіді: «Україна у зовнішній політиці ФРН у 2014–2024 рр.», спільно з канд. іст. наук, доцентом Брайчевською О. А.).

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, загальних висновків та списку використаних джерел і літератури, який містить 124 опрацьованих джерел. Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Різноманітні дослідження зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина та всебічний аналіз її змін і розвитку від початку 2000-х років до сьогодення, акцентують увагу на таких ключових аспектах, як вплив глобальних і європейських змін, та внутрішні чинники, що визначають стратегічні пріоритети Німеччини.

Зовнішня політика Федеративної Республіки Німеччина здебільшого вивчається зарубіжними вченими. Серед них М. Крейн¹, Дж. Гаскарт та К. Опперманн², які у своїх роботах аналізують зовнішньополітичний курс держави, починаючи з 2014 року, та приділяють особливу увагу викликам, з якими зіткнулась Німеччина, та встановленню пріоритетів німецької зовнішньої політики на тлі змін у міжнародному середовищі.

Досить чітко підкреслив важливість проактивної позиції Німеччини в ЄС та на глобальному рівні М. Туманн³. Автор закликає до більш активної зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина, щоб своєчасно реагувати на виклики у сучасному глобальних безпекових умовах.

Варта уваги робота П. Мелло⁴, який досліджує еволюцію зовнішньої політики Німеччини у контексті глобалізації. У роботі аналізуються як інституційні, так й ідеологічні основи, що визначають німецький підхід до міжнародних відносин.

¹ Crane M. (2015). «New German foreign policy». DW. <https://www.dw.com/en/opinion-2015-german-foreign-policy-has-been-reshaped/a-18934501>

² Gaskarth J., Oppermann K. (2019). Clashing Traditions: German Foreign Policy in a New Era. (pp. 84–105). *International Studies Perspectives*. <https://academic.oup.com/isp/article/22/1/84/5581524>

³ Thumann M. (2017). Die Welt wartet nicht. ZEIT ONLINE. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-11/deutsche-aussenpolitik-eu-weltpolitik-5vor8>

⁴ Mello P. (2020). German foreign policy. *Foreign policy change in European Union countries since 1991*. <https://patrickmello.com/wp-content/uploads/2020/09/Mello-2020-German-Foreign-Policy.pdf>

Улатовський Р.⁵ описує Німеччину як надійного партнера на міжнародній арені для нових міжнародних акторів, зокрема для країн за межами євроатлантичного регіону, найважливішою з яких є Китай.

Вагомий внесок у дослідження зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина серед українських авторів внесли Кудряченко А. і Мартинов А.⁶, які у своїй монографії висвітлили основні тенденції формування та напрями реалізації зовнішньої політики держави протягом всього правління канцлерки Ангели Меркель. Зокрема, у своїй роботі автори дослідили еволюцію відносин із Росією від стратегічного партнерства до стримування її гібридної війни проти України та Європи. Окремо європейську зовнішню політику на прикладі динаміки німецько-українських відносин описала Віра Мойсюк⁷.

Політичну спадщину найвпливовішої у свій час жінки Ангели Меркель, її вплив на зовнішньополітичний курс Федеративної Республіки Німеччина, мемуари канцлерки досліджують К. Штрак та Н. Неділько⁸, С. Герасимчук⁹, А. Рінке¹⁰ та Д. Закіянов¹¹.

Найпоширенішою проблематикою у дослідженнях українських авторів, як не дивно, є відносини Німеччини та України. Вивченню динаміки та еволюції німецько-українських відносин свої роботи присвятили В. Кравченко та

⁵ Ulatowski R. (2015). German Foreign Policy. Reliable partners and «new players». Relaciones internacionales. *Tla-melaua*. https://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1870-69162015000100132

⁶ Кудряченко А.І., Мартинов А.Ю. (2022). Глобальні виміри зовнішньої політики Німеччини (2005 – 2021 рр.): калейдоскоп подій. *Монографія*.

⁷ Мойсюк В. (2022). Європейська зовнішня політика щодо євроінтеграційного курсу України (на прикладі німецько-української взаємодії під час канцлерства Ангели Меркель). (с. 217-228). *Міжнародний науковий вісник*. № 1-2 (25-26) (2022)

⁸ Штрак К., Неділько Н. (2024). Мемуари Меркель: її книга, її місія, її погляд на Україну. *DW*. <https://www.dw.com/uk/memuari-merkel-ii-kniga-ii-misia-ii-poglad-na-ukrainu-i-na-svit/a-70890823>

⁹ Герасимчук С. (2021). Неоднозначна спадщина Меркель. Чим завершилася 16-річна епоха правління канцлерки. *Рада зовнішньої політики «Українська призма»*. <https://prismua.org/28-09-2021-2/>

¹⁰ Rinke A. (2021). The Evolution of Angela Merkel's Foreign Policy. *DGAP*. <https://ip-quarterly.com/en/evolution-angela-merkels-foreign-policy>

¹¹ Закіянов Д. (2021). Спадщина Меркель: 7 епохальних здобутків «королеви Європи». *Mind.ua*. <https://mind.ua/publications/20234518-spadshchina-merkel-7-epohalnih-zdobutkiv-korolevi-evropi>

І. Стасюкевич¹², М. Шелемба й В. Мойсюк¹³. Перші досліджують вплив змін, як в середині країни, так на глобальному рівні на зовнішньополітичний курс держави за канцлерства Меркель. У свою чергу, другі описують як змінилась політика Німеччини щодо України внаслідок російської агресії 2022 року.

Задля детальнішого розкриття місця України в зовнішній політиці Федеративної Республіки Німеччина було досліджено роботу Р. Кривоноса¹⁴, в якій детально описуються провідні інтереси ФРН щодо України, ключові напрями співпраці між країнами.

Вивчення німецько-українських відносин на сучасному етапі міжнародних відносин та викликів які виникають, а саме російської агресії проти України здійснювали багато іноземних дослідників. Наприклад, У. Шпек¹⁵ описує вплив вторгнення Росії після 2014 року на зовнішню політику Німеччини. Варті уваги роботи Капп Л. К. та Фікс Л.¹⁶, Малі Б.¹⁷ та Мелло П.¹⁸, які досліджують еволюцію підходу Німеччини до зовнішньої політики та політики безпеки після російського вторгнення в Україну. У цей час А. Рінке¹⁹ у своїй роботі висвітлює певні ілюзії, що проглядаються після вторгнення в Україну та напад ХАМАСу

¹² Кравченко В., Стасюкевич І. (2019). Динаміка українсько-німецьких відносин у контексті змін в політиці Німеччини. *Міжнародна політика*. <https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/92>

¹³ Шелемба М., Мойсюк В. (2022). Еволюція відносин України і Німеччини внаслідок повномасштабного вторгнення Росії. (с. 77-86). *Геополітичні пріоритети України*. № 2(29).

¹⁴ Кривонос Р. (2020). Що потрібно знати українським дипломатам про зовнішню політику Німеччини у відносинах з Україною. *Україна дипломатична*. <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/70.pdf>

¹⁵ Speck U. (2015). German Power and the Ukraine Conflict. *Carnegie Europe*. <https://carnegieendowment.org/research/2015/03/german-power-and-the-ukraine-conflict?lang=en¢er=europe>

¹⁶ Kapp L. C., Fix L. (2023). German, French, and Polish Perspectives on the War in Ukraine. (pp. 321–332). *Polarization, Shifting Borders and Liquid Governance*.

¹⁷ Mahli B. (2024). Zeitenwende: Germany's Strategic Shift in Foreign and Security Policy. *Policy Paper*. https://www.policycenter.ma/sites/default/files/2024-09/PP_12-24_Bilal%20Mahli%20.pdf

¹⁸ Mello P. (2024). Zeitenwende: German Foreign Policy Change in the Wake of Russia's War Against Ukraine. *Politics and Governance*. <https://www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/view/7346/3529>

¹⁹ Rinke A. (2024). Five Illusions of German Foreign Policy. *DGAP*. <https://ip-quarterly.com/en/five-illusions-german-foreign-policy>

на Ізраїль, які вказують на розрив між зовнішньополітичними ідеалами Німеччини та геополітичними реаліями, що змінюються.

Дослідженню викликів для зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина присвячена робота Й. Лау²⁰, де автор описує кризу німецької зовнішньої політики, зумовлену втратами її фундаментальних орієнтирів, особливо на тлі агресії Росії.

Особливості євроінтеграційної політики Німеччини, історичний аспект відносин ФРН з ЄС досліджують Шварцер Д.²¹ та Попчева Є.-М.²², які водночас вивчають роль франко-німецького партнерства у формуванні стратегічного курсу Європейського Союзу.

Значний внесок у вивчення взаємодії Федеративної Республіки Німеччина на міжнародній арені, в тому числі роль держави у міжнародних організаціях, двосторонні та багатосторонні відносини між країнами, а також реалізація основних напрямів зовнішньої політики шляхом співробітництва зробили Г. Куднани²³, Дж. Курцер, Дж. Гудрік та С. Вайдя²⁴.

Пріоритети зовнішньої політики під час головування Німеччини у раді ЄС дослідила М. Коваль-Гончар²⁵.

Комплексне дослідження розвитку гуманітарної політики Німеччини, її тенденцій, викликів та стратегічного значення зробили К. Крейдлер, О. Спенсер,

²⁰ Lau J. (2024). Deutschlands Außenpolitik: Wider die Verstörung. *Internationale Politik*. <https://internationalepolitik.de/de/deutschlands-aussenpolitik-wider-die-verstoerung>

²¹ Schwarzer D. (2015). Germany's Historical Relationship with the European Union. *The New Palgrave Dictionary of Economics*. https://www.researchgate.net/publication/313541604_Germany's_Historical_Relationship_with_the_European_Union/citations

²² Poptcheva E.-M. (2015). The Franco-German relationship in the European Union. *EPRS*. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568359/EPRS_BRI%282015%29568359_EN.pdf

²³ Kundnani H. (2016). The United States in German Foreign Policy. *GMF*. Policy Brief. https://www.gmfus.org/sites/default/files/Kundnani_USGermanyForeignPolicy_Apr16.pdf

²⁴ Kurtzer J., Goodrick J., Vaidya S. (2021). Toward Stronger Transatlantic Teamwork: Leveraging U.S.-German Coordination for Humanitarian Action. *CSIS*. <https://www.csis.org/analysis/toward-stronger-transatlantic-teamwork-leveraging-us-german-coordination-humanitarian>

²⁵ Коваль-Гончар М. (2020). Головування Німеччини у раді ЄС: сильніша Європа та шанси для України. *Рада зовнішньої політики «Українська призма»*. Аналітична записка.

С. Ховелманн²⁶, Р. Зюдгоф²⁷. Автори аналізують трансформацію німецької гуманітарної стратегії, її принципи та реалізацію глобальної гуманітарної діяльності, які відображають прагнення ФРН поєднувати фінансову допомогу з активною політичною участю в міжнародних кризових умовах. У роботі Н. Кіттлер²⁸ йдеться про те, як Німеччина реалізує свою гуманітарну політику на глобальному рівні.

Дослідженню взаємодії Федеративної Республіки Німеччина у сфері кліматичної дипломатії присвятив Т. Бош²⁹ у своїй праці. У матеріалах Г. Ербаха³⁰ представлено огляд Кліматичної стратегії Німеччини, з описом основних цілей, механізмів та викликів у реалізації кліматичної політики.

Міграційну політику, зокрема міграційну кризу 2015 року та роль Німеччини в її врегулюванні присвячені дослідження М. Барановської, П. Гілле³¹, Е. Ленглі та К. Каплюк³². Аналіз домовленостей між ЄС та Туреччиною щодо врегулювання міграційної кризи висвітлений у праці К. Террі³³, де авторка розглядає умови угоди, її результати, вплив на міграційні потоки до ЄС.

²⁶ Kreidler C., Hövelmann S., Spencer A. (2023). Germany's rise as a humanitarian donor. The interplay of narratives, new foreign policy ambition and domestic interests. *HPG*. <https://www.chaberlin.org/en/publications/germanys-rise-as-a-humanitarian-donor>

²⁷ Hövelmann S., Südhoff R. (2023). Principled Payer, but Purposeful Player? *CHA*. <https://www.chaberlin.org/en/publications/principled-payer-but-purposeful-player-2/>

²⁸ Kittler N. (2023). Humanitarian assistance: Examples of Germany's worldwide commitment. *Peace and Security*. Deutschland.de. <https://www.deutschland.de/en/topic/politics/humanitarian-assistance-examples-of-germanys-worldwide-commitment>

²⁹ Bosch T. (2024). Germany's Climate Foreign Policy Strategy: Insights into Key Issue Areas and Potential for Future US-German Cooperation. *Heinrich-Böll-Stiftung*. <https://us.boell.org/en/2024/11/04/germanys-climate-foreign-policy-strategy-insights-key-issue-areas-and-potential-future>

³⁰ Erbach G. (2024). Germany's climate action strategy. *EP Research Service*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/767182/EPRS_BRI\(2024\)767182_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/767182/EPRS_BRI(2024)767182_EN.pdf)

³¹ Гілле П., Барановська М. Чи впоралася Німеччина з міграційною кризою: цифри і факти. *DW*. <https://www.dw.com/uk/chy-vporalasianimechchyna-z-mihratsiinoiu-kryzoiu-tsyfry-i-fakty/a-54813046>.

³² Ленглі Е., Каплюк К. (2015). Чому біженці так прагнуть до Німеччини? *DW*. <http://dw.com/uk/a-18693203>

³³ Terry K. (2021). The EU-Turkey deal, five years on: A frayed and controversial but enduring blueprint. *Migration Policy Institute*. <https://www.migrationpolicy.org/article/eu-turkey-deal-five-years-on>

Аналізу концепції феміністичної зовнішньої політики Німеччини присвячені роботи Л. Гілл-Еткінсон та Е. Рідж³⁴, С. Брехенмахер³⁵, Дж. Ченг³⁶. Вони досліджують основні принципи феміністичної зовнішньої політики, практичну реалізацію та виклики.

Наукова та експертна література з питань зовнішньої політики Німеччини демонструє широкий спектр підходів до аналізу цієї проблематики. Значну увагу приділяють питанням еволюції зовнішньої політики країни, її адаптації до сучасних геополітичних викликів, а також стратегічним пріоритетам у сфері безпеки, гуманітарної діяльності, кліматичної дипломатії та міграційної політики.

Основу джерельної бази склали:

1. *Офіційні документи, міжнародні договори.* Було досліджено першу в історії держави Стратегію національної безпеки³⁷ та Білу книгу 2016³⁸. Ці офіційні документи дають чітке уявлення про стратегічні підходи, на яких ґрунтується зовнішня та безпекова політика Німеччини та визначають основні принципи її національної безпеки – від забезпечення стійкості до подолання зовнішніх загроз. Проаналізовано Угоду про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина³⁹.

³⁴ Gill-Atkinson L., Ridge A. (2021). Trajectories towards feminist foreign policy. IWDA. https://iwda.org.au/assets/files/IWDA_FFPTrajectoriesReport_Web.pdf

³⁵ Brechenmacher S. (2023). Germany Has a New Feminist Foreign Policy. What Does It Mean in Practice? *Carnegie Endowment for International Peace*. <https://carnegieendowment.org/research/2023/03/germany-has-a-new-feminist-foreign-policy-what-does-it-mean-in-practice?lang=en>

³⁶ Cheung J. (2022). Germany's Feminist Foreign Policy. *Federal Foreign Office*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2586948/f6c01d6ca83cbf4ad821506beaca5812/cheung-data.pdf>

³⁷ Bundesregierung. (2023). Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. *Nationale Sicherheitsstrategie*. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>

³⁸ The Federal Government. (2016). *White paper on German security policy and the future of Bundeswehr*. <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/4800140/fe103a80d8576b2cd7a135a5a8a86d4de/download-white-paper-2016-data.pdf>

³⁹ Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. Офіційний сайт Президента України. 16 лютого 2024.

2. *Промови, заяви та виступи політичних діячів.* Виступ представників політичної еліти, таких як канцлерки Ангели Меркель⁴⁰ та канцлера Олафа Шольц⁴¹, міністрів закордонних справ Гайка Мааса⁴², Франка-Вальтера Штайнмаєра та Анналени Бербок, міністрів оборони Урсули фон дер Ляєн⁴³ та Бориса Пісторіуса.

3. *Офіційні веб-сайти та матеріали державних установ.* Федерального міністерства закордонних справ Німеччини, Федерального уряду, Федерального міністерства оборони Німеччини, Бундестаг ФРН.

4. *Монографії та дисертації.*

5. *Новинні повідомлення, преси та ЗМІ.* Українські: Борисфен Інтел, Європейська Правда, Укрінформ, Радіо Свобода, Тиждень.ua; іноземні: Internationale Politik, Tagesschau, Deutschland.de.

6. *Матеріали, дослідницьких та аналітичних центрів.*

– Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP) – Німецький інститут з міжнародних питань та безпеки – аналітичний центр, консультує Бундестаг та Федеральний уряд з питань безпеки та зовнішньої політики.

– Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) – Фонд Фрідріха Еберта – найстаріша організація в Німеччині, яка сприяє розвитку демократії, політичній освіті та

<https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985>

⁴⁰ Speech by Federal Chancellor Angela Merkel at the Konrad-Adenauer-Stiftung event on Foreign and Security Policy during Germany's EU Council Presidency, Berlin, 27 May 2020. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/issues/speech-by-federal-chancellor-angela-merkel-at-the-konrad-adenauer-stiftung-event-on-foreign-and-security-policy-during-germany-s-eu-council-presidency-berlin-27-may-2020-1757450>

⁴¹ Bundesregierung. (2022). *Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022.* Sonntag, 27. Februar 2022 <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356>

⁴² Federal Foreign Office. (2018). *Speech by Foreign Minister Maas at the budget debate in the German Bundestag.* <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-budget-debate-bundestag-2163800>

⁴³ Bundesministerium der Verteidigung. (2018). *Rede der Verteidigungsministerin U. von der Leyen anlässlich der 54. Münchner Sicherheitskonferenz.* <https://www.bmvg.de/resource/blob/22178/909a56e9af7501819eba0563f9724109/20180216-download-eroeffnungsrede-deutsch-data.pdf>

підтримує студентів з видатними інтелектуальними здібностями та особистісними якостями.

- Konrad-Adenauer-Stiftung (KAS) – Фонд Конрада Аденауера – найбільша політично зв'язана дослідницька фундація.

- Carnegie Endowment for International Peace (CEIP) – Фонд Карнегі за міжнародний мир – міжнародний аналітичний центр, що займається дослідженнями у сфері міжнародної політики, миру та глобального співробітництва.

- Brookings Institution – Брукінгський інститут – аналітичний центр, який досліджує політичні, економічні та соціальні питання, впливає на формування державної політики.

- Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik (DGAP) – Німецька рада з міжнародних відносин – провідний дослідницький інститут зовнішньої політики Німеччини.

- European Council on Foreign Relations (ECFR) – Європейська рада з міжнародних відносин – загальноєвропейський аналітичний та дослідницький центр з питань європейської зовнішньої політики та політики безпеки.

- German Marshall Fund of the United States (GMF) – Німецький фонд Маршалла Сполучених Штатів – американський аналітичний центр державної політики.

- Körber-Stiftung – Фонд Кербера – німецька благодійна організація, займається питаннями міжнародної політики, освіти, культури та інновацій.

- Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД).

- Center for Strategic and International Studies (CSIS) – американський аналітичний центр.

Сучасна наукова розробка теми зовнішньої політики Німеччини є багатогранною і охоплює різні аспекти міжнародних відносин, безпекової політики, євроінтеграційних процесів та конкретних викликів, таких як війна в

Україні. Це дозволяє детально оцінити розвиток і стратегії Німеччини в умовах глобальних змін.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

У роботі провідним досліджуваним питанням є зовнішня політика Федеративної Республіки Німеччина. Саме поняття «зовнішня політика» означає «закордонну діяльність держави»⁴⁴, сукупність дій і рішень держави та інших політичних інституцій, спрямованих на взаємодію з міжнародною спільнотою, захист національних інтересів, розвиток дипломатичних, економічних і безпекових відносин, а також формування та реалізацію стратегічних цілей на глобальному та регіональному рівнях. Зовнішня політика є продовженням внутрішньої політики та відображає особливості соціально-економічного устрою держави, її геополітичне положення, історичний досвід та політичні традиції⁴⁵.

Зовнішня політика держави залежить від низки чинників, серед яких можна виокремити як внутрішні, так і зовнішні. Зміни цих факторів обумовлені різними аспектами, такими як історичний контекст, культурні особливості та геополітична ситуація. Одним із ключових внутрішніх факторів є внутрішня політика, оскільки на зовнішньополітичні рішення впливають внутрішні міркування, зокрема, вибори та громадська думка. Внутрішньополітична стабільність і позиції уряду значно визначають напрямок зовнішньої політики країни. Економічні інтереси також відіграють важливу роль у формуванні зовнішньополітичної стратегії. Торгові зв'язки, інвестиції та інші економічні аспекти можуть сприяти визначенню зовнішньополітичних цілей та пріоритетів держави⁴⁶.

Міжнародна система є значущим зовнішнім чинником, який впливає на

⁴⁴ Ващенко К., Корнієнко В. (2011). Поняття зовнішньої політики держави. *Політологія для вчителя*.

https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/13vashenko_politologiya_dlya_vchitelya/203..htm

⁴⁵ Гетьманчук М. П., Гришук В. К., Турчин Я. Б. (2010). 15.1. Міжнародні відносини та зовнішня політика держави: сутність, види, принципи та суб'єкти. *Політологія: Навч. посіб.*

⁴⁶ Senadeera M. (2023). *Theory and concept foreign policy*. https://www.researchgate.net/publication/370580827_Theory_and_concept_foreign_policy

зовнішню політику. Конфігурація глобальної політичної арени, зокрема баланс сил та роль міжнародних інститутів, має безпосередній вплив на прийняття рішень у зовнішній політиці. Географічне розташування держави є ще одним важливим фактором. Близькість до інших країн або регіонів може визначати пріоритети зовнішньої політики та напрями взаємодії з іншими державами, оскільки територіальні та стратегічні особливості можуть визначати як економічні, так і безпекові інтереси. Леопольд фон Ранке підкреслював первинність географії та зовнішніх загроз у формуванні зовнішньої політики⁴⁷.

Зовнішня політика має кілька унікальних особливостей, які відрізняють її від інших сфер політики. Ці особливості включають в себе динамічний характер, комплексність та взаємозалежність. Зовнішня політика здатна адаптуватися і розвиватися у відповідь на зміни в міжнародних умовах і навколишньому геополітичному середовищі; охоплює широке коло питань, акторів і чинників, які взаємодіють у непростий спосіб, створюючи складний ландшафт на світовій арені; не проводиться ізольовано, тому що рішення, прийняті в рамках зовнішньої політики однієї держави, впливають на зовнішню політику інших суб'єктів міжнародної системи, і, в свою чергу, впливають на неї⁴⁸.

Цілі зовнішньої політики формуються на основі зовнішньополітичних інтересів, які визначаються цілим рядом факторів. Серед них – політична система, форма правління, тип режиму, а також історичні та геополітичні особливості держави. Важливими цілями зовнішньої політики є: забезпечення національної безпеки, посилення державної потужності, підвищення міжнародного престижу та зміцнення її позицій на світовій арені⁴⁹.

Зовнішня політика є складною та динамічною сферою діяльності держави, що залежить від численних внутрішніх і зовнішніх факторів, таких як внутрішня

⁴⁷ Policy circle brief. (n.d.). The policy circle foreign policy: Asia Pacific. *Discussion Guide*. <https://www.thepolicycircle.org/briefs/u-s-foreign-policy-asia-pacific-region/>

⁴⁸ Blog. (2024). What is Foreign Policy? Definition, Scope, Importance & More. *O.P. Jindal Global University*. <https://jgu.edu.in/blog/2024/02/23/what-is-foreign-policy/>

⁴⁹ Шляхтун П. П. (2005). Цілі і функції зовнішньої політики. *Політологія*. Навчальний посібник. <http://politics.ellib.org.ua/pages-2022.html>

політика, економічні інтереси, геополітичне положення та міжнародні відносини. Її основними цілями є забезпечення національної безпеки, посилення потужності держави та зміцнення її міжнародного статусу. Визначення цих цілей відбувається через взаємодію різних чинників і адаптацію до змінюваних умов. Зовнішня політика реалізується за допомогою дипломатії, економічних стратегій та безпекових заходів, взаємодіючих у складному міжнародному контексті.

У дослідженні зовнішньої політики використовувалися різноманітні методи, що забезпечують комплексний аналіз та дозволяють розкрити багатовимірність міжнародних процесів. На теоретичному рівні застосовувалися аналітичний, синтетичний методи, методи абстрагування, та узагальнення; на емпіричному рівні – спостереження, порівняння та аналіз документів.

Аналітичний метод був застосований для дослідження основних принципів та стратегічних напрямів зовнішньої політики Німеччини. Завдяки цьому методу вдалося виділити ключові тенденції, які визначають зовнішньополітичні рішення країни в контексті змін та викликів в міжнародному середовищі.

Абстрагування та узагальнення використовувалися для розгляду зовнішньої політики Німеччини в контексті глобальних і регіональних процесів, що дозволило виявити загальні закономірності та підходи до формування зовнішньополітичних рішень.

Метод спостереження був застосований для аналізу актуальних подій у міжнародній політиці, а метод порівняння дав змогу прослідкувати та протиставити діяльність урядів Ангели Меркель та Олафа Шольца в контексті зовнішньої політики Німеччини.

Аналіз документів включало аналіз офіційних заяв, політичних програм, дипломатичних повідомлень і звітів урядів Німеччини, що дозволило відслідковувати формування та зміну зовнішньополітичних пріоритетів протягом досліджуваного періоду.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРН У 2014–2024 РОКАХ

2.1. Безпекова політика

Зовнішня політика Німеччини є динамічною та ефективною системою, яка успішно функціонує вже кілька десятиліть. Вона охоплює безліч напрямів, від євроінтеграційної та трансатлантичної співпраці до контролю над озброєннями, розвитку країн «третього світу» та участі в миротворчих місіях. Ця система тісно пов'язана з інтересами та зобов'язаннями Німеччини в рамках Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору.

Ключовими факторами успіху ефективності зовнішньої політики Німеччини є високий рівень економічного розвитку країни, її лідерство в зовнішній торгівлі та промисловості і тісна співпраця з країнами ЄС, зокрема Францією та Нідерландами, що сприяє розвитку не лише Німеччини, але й усього європейського простору. Німеччина виступає важливим гравцем на світовій арені, прагнучи брати активну участь у глобальних процесах⁵⁰.

Зовнішня та безпекова політика тісно взаємопов'язані, обидві орієнтуються на досягнення національних інтересів і забезпечення стабільності та безпеки держави. Зовнішня політика зосереджена на розвитку міжнародних відносин, дипломатії та економічному співробітництві, в той час як безпекова політика забезпечує захист від різноманітних загроз через військові та невійськові заходи. Спільно ці два напрями працюють на зміцнення позиції держави на міжнародній арені, сприяючи її стабільному розвитку⁵¹.

Першочерговим завданням німецької політики безпеки полягає у забезпеченні миру, свободи та безпеки держави. Її зовнішня політика та політика безпеки ґрунтується на цінностях і керується інтересами. Німеччина захищає демократичні цінності, права людини та верховенство права, забезпечуючи

⁵⁰ Кудряченко А.І., Мартинов А.Ю. (2022). Глобальні виміри зовнішньої політики Німеччини (2005 – 2021 рр.): калейдоскоп подій. *Монографія*.

⁵¹ Ganter J., Lehrer J. (Eds.). (2024). The Berlin Pulse Of Paradigms and Power Shifts. *Körber-Stiftung*. https://koerber-stiftung.de/site/assets/files/34825/the_berlin_pulse_20232024_1.pdf

свободу та рівність для всіх. Її безпекові інтереси визначаються активною участю в міжнародних організаціях, таких як ЄС та НАТО, для зміцнення колективної безпеки та стабільності; економічною інтеграцією та відповідальністю за природні ресурси. Це формує комплексний підхід до національної та міжнародної безпеки⁵².

Ключовими стратегічними документами, що визначають зовнішню, безпекову та оборонну політику Німеччини та її міжнародні зобов'язання, є: Біла книга 2016, Біла книга щодо багатосторонності та Стратегія національної безпеки⁵³. Біла книга 2016 року визначає основні пріоритети безпекової політики Німеччини, враховуючи глобальні виклики. Важливість комплексного підходу до безпеки, що охоплює не лише оборону, але й міжнародне співробітництво, захист прав людини та стабільний розвиток є основними пріоритетами зовнішньополітичного курсу Федеративної Республіки Німеччина. Ключову роль у сфері безпеки відіграють НАТО та європейська інтеграція, зокрема у розвитку Спільної політики безпеки і оборони ЄС⁵⁴.

Основними викликами безпеці, які висвітлені у Білій книзі як одними з ключових загроз, є транснаціональний тероризм, зокрема діяльність ІДІЛ, а також кібератаки та інформаційні загрози, які небезпечно впливають на державу. Проблема глобального нарощування озброєнь і поширення зброї масового знищення створює додаткові виклики для національної безпеки країни. Значну увагу приділено і загрозам економічній та енергетичній безпеці, що пов'язані з постачанням ресурсів і торговельними маршрутами, а також проблемам, спричиненим кліматичними змінами та неконтрольованою міграцією⁵⁵. Епідемії

⁵² Bundesregierung. (2023). Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. *Nationale Sicherheitsstrategie*. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>

⁵³ Federal Ministry of Defence. (2022). *Security policy documents – an overview*. <https://www.bmvg.de/en/news/security-policy-documents-an-overview-5490932>

⁵⁴ The Federal Government. (2016). White paper on German security policy and the future of Bundeswehr. <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/4800140/fe103a80d8576b2cd7a135a5a8a86dde/download-white-paper-2016-data.pdf>

⁵⁵ The Federal Government. (2017). Preventing Crises, Resolving Conflicts, Building Peace. <https://www.auswaertiges->

та пандемії розглядаються як серйозні фактори дестабілізації, тому вимагається узгодженість зусиль для запобігання і реагування на зміни спричиненні цими чинниками⁵⁶.

Центральним інструментом німецької політики безпеки й оборони є Бундесвер – Федеральні Сили Оборони Німеччини –, місія якого ґрунтується на конституційних принципах, національних цінностях і стратегічних пріоритетах. Основними завданнями Бундесверу є захист суверенітету і територіальної цілісності Німеччини. Він підтримує зовнішню політику та політику безпеки Німеччини, робить свій внесок у захист союзників і сприяє міжнародній безпеці, стабільності та європейській і трансатлантичній інтеграції.

Завдання Бундесверу виконуються одночасно в межах державних і міжнародних зобов'язань та включають національну і колективну оборону в рамках НАТО і ЄС, заходи стримування як на території Німеччини, так і на території союзників, а також боротьбу з тероризмом і гібридними загрозами. Бундесвер відіграє життєво важливу роль у врегулюванні міжнародних криз шляхом запобігання конфліктам, посткризової допомоги і стабілізації, посилення процесів раннього попередження і підтримки міжнародних організацій та альянсів⁵⁷.

Правова база Бундесверу ґрунтується на конституційному та міжнародному праві, де стверджується, що оборона є обов'язком держави. Тому, Бундесвер повинен діяти в рамках німецької конституції та міжнародного права, несучи політичну відповідальність за всі свої дії. Розгортання військ за кордоном

amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/1214246/057f794cd3593763ea556897972574fd/preventing-crises-data.pdf

⁵⁶ Gaskarth J., Oppermann K. (2019). Clashing Traditions: German Foreign Policy in a New Era. (pp. 84–105). *International Studies Perspectives*.
<https://academic.oup.com/isp/article/22/1/84/5581524>

⁵⁷ The Federal Government. (2017). Preventing Crises, Resolving Conflicts, Building Peace.
<https://www.auswaertiges-amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/1214246/057f794cd3593763ea556897972574fd/preventing-crises-data.pdf>

здійснюється за суворих правових умов, що вимагають згоди парламенту і приєднання до систем колективної безпеки⁵⁸.

Центральною опорою безпекової та оборонної політики Федеральної Республіки Німеччина є Північноатлантичний альянс, який гарантує країнам-членам безпеку в євроатлантичному регіоні⁵⁹. Головною метою альянсу є забезпечення колективної оборони його членів, вона закріплена в Статті 5 Північноатлантичного договору⁶⁰. Основні завдання НАТО – це спільна оборона, запобігання кризам та їх подолання, співпраця у сфері безпеки. Вони закріплені у Стратегічній концепції Альянсу 2022 року, яка визначає політику, військові можливості та операційні дії організації. Ключовим принципом є колективна оборона: країни-члени підтримують одна одну в разі нападу, стримуючи потенційні загрози. У сфері кризового реагування НАТО сприяє стабільності. Співпраця з партнерами, зокрема ЄС, посилює міжнародну безпеку⁶¹.

Важливо згадати, що НАТО мало вирішальне значення для відбудови, розподілу, а згодом і об'єднання Німеччини. Організація сприяла формуванню тривалих партнерських відносин між США та ФРН. Основним міжнародно-політичним засобом забезпечення власної політики в Європі та Німеччині була й залишається Організація Північноатлантичного договору⁶².

Німеччина відіграє центральну роль у європейській і трансатлантичній безпеці завдяки своїй активній участі в НАТО, зміцнюючи свою відданість колективній обороні та врегулюванню криз. Відіграючи роль однієї з провідних країн-членів НАТО, Німеччина робить свій внесок у стратегію стримування і

⁵⁸ The Federal Government. (2016). *White paper on German security policy and the future of Bundeswehr*.

<https://www.bundeswehr.de/resource/blob/4800140/fe103a80d8576b2cd7a135a5a8a86dde/download-white-paper-2016-data.pdf>

⁵⁹ Auswärtiges Amt. (2024). *Die Nordatlantische Allianz (NATO)*. <https://www.auswaertigesamt.de/de/aussenpolitik/regelbasierte-internationale-ordnung/nato/nato-207410>

⁶⁰ NATO. (2023). *Collective defence and Article 5*. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=en

⁶¹ NATO. (2022). *Strategic Concept. North Atlantic Treaty Organization*. <https://www.nato.int/strategic-concept/>

⁶² Кудряченко А.І., Мартинов А.Ю. (2022). Глобальні виміри зовнішньої політики Німеччини (2005 – 2021 pp.): калейдоскоп подій. *Монографія*.

оборони Альянсу, особливо у відповідь на виклики безпеці у східних регіонах. Вона є рамковою країною для Посиленої передової присутності НАТО в Литві, демонструючи свою відданість посиленню оборонних сил і засобів Альянсу в регіоні. Німеччина регулярно підтримує місію НАТО з моніторингу повітряного простору Балтії і очолює Об'єднані оперативно-тактичні групи НАТО високої готовності – сили швидкого розгортання, призначені для швидкого реагування на нові загрози⁶³.

Окрім територіальної оборони, Німеччина відіграє ключову роль в міжнародних операціях під проводом НАТО. Вона була невід'ємним учасником Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані і наступної місії «Resolute Support», зосереджуючись на тренуванні і консультуванні афганських сил безпеки. Німеччина бере участь у тренувальній місії НАТО в Іраку, посилюючи зусилля з регіональної стабільності. Німецькі військово-морські сили підтримують операцію НАТО «Sea Guardian» в Середземному морі, спрямовану на захист критично важливих морських шляхів і протидію тероризму.

Політика безпеки Німеччини в НАТО узгоджується з її ширшими зовнішньополітичними цілями багатосторонності, дипломатії і запобігання кризам. Традиційно виступаючи за збалансований підхід до подолання криз, який поєднує військову участь з дипломатичними зусиллями, Німеччина все частіше наголошує на необхідності посилення європейських оборонних можливостей в рамках НАТО. Країна залишається ключовим прихильником стратегічної адаптації НАТО, в тому числі посилення кіберзахисту, стійкості до гібридних загроз і військової мобільності в Європі. Її внесок у стримування і оборону НАТО відображає зростаючу роль Німеччини як суб'єкта безпеки, відданого як європейській, так і трансатлантичній стабільності⁶⁴.

Провідними пріоритетами безпекової політики і зовнішньої політики

⁶³ Ulatowski R. (2015). German Foreign Policy. Reliable partners and «new players». *Relaciones internacionales. Tla-melaua*. https://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1870-69162015000100132

⁶⁴ U. S. Department of State. (2021). *U.S. Relations With Germany*. <https://www.state.gov/u-s-relations-with-germany/>

Німеччини є роззброєння, контроль над озброєннями та нерозповсюдження. Важливими міжнародними договорами, виконання та контроль за дотриманням яких Німеччина активно підтримує, є Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, Спільний всеосяжний план дій, Конвенція про заборону хімічної зброї, Конвенція про біологічну зброю.

Ініціатива щодо перезапуску контролю над звичайними озброєннями в Європі була започаткована Федеральним міністерством закордонних справ Німеччини в серпні 2016 року, у відповідь на сучасні безпекові виклики, серед яких війна в Україні та заморожені конфлікти в Грузії та Молдові. У рамках цієї ініціативи була створена Група друзів, яка налічує 24 держави з регіону ОБСЄ, і в листопаді 2016 року була прийнята міністерська декларація, в основі якої лежить оновлення систем контролю над озброєнням⁶⁵.

Держави-учасниці ОБСЄ 2016 року прийняли рішення про започаткування «Структурованого діалогу» щодо викликів безпеки в регіоні, що має сприяти обговоренню питань контролю над озброєннями в середньостроковій перспективі⁶⁶.

З 2013 року працює «Програма з біозахисту», яка фінансувалася Федеральним міністерством закордонних справ у розмірі 43 млн євро до 2019 року, за допомогою якої Німеччина реалізує сталі проєкти у сфері біозахисту в різних країнах в ході Глобального партнерства G7 проти розповсюдження зброї та засобів масового знищення. Німеччина фінансово підтримувала місію ООН з роззброєння FARC у Колумбії 2017 року, а також задіяла до цього процесу Федеральне агентство з технічної допомоги, яке знищило 8800 одиниць зброї та понад 20 000 боєприпасів⁶⁷. Уряд Німеччини 2016 року погодився знищити останні запаси лівійських хімічних речовин, придатних для створення зброї. До

⁶⁵ OSCE+. (2016). *Ministerial declaration by the foreign ministers of the like-minded group supporting a relaunch of conventional arms control in Europe*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2296734/b67174471838475d43986a0d5efb3ce8/neustart-anl-2-data.pdf>

⁶⁶ Auswärtiges Amt. (2020). *Deutschland als aktiver Partner für weltweite Abrüstung und Rüstungskontrolle*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/sicherheitspolitik/abruestung-ruestungskontrolle/abruestung-grundsatz-node>

⁶⁷ Auswärtiges Amt. (2020). *Deutschland als...*

листопада 2017 року компанія GEKA – єдина компанія в Німеччині з дозволом на поводження з хімічними боєприпасами з метою їх знищення – безпечно утилізувала 500 тонн цих відходів⁶⁸.

Федеративна Республіка Німеччина ініціювала проєкт «Посилення спроможності імплементації санкційних резолюцій РБ ООН у Південно-Східній Азії» 2018 року та продовжила його реалізацію 2023 року. Того ж року уряд Німеччини продовжував підтримувати роботу Ініціативи з ракетного діалогу – міжнародного діалогового форуму з ракетних питань, який був заснований Німеччиною 2019 року⁶⁹.

Стокгольмську ініціативу заснували 2019 року для зміцнення дипломатії роззброєння в межах Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, який у статті VI зобов'язує ядерні держави здійснювати кроки до роззброєння. До її складу, крім Швеції та Німеччини, входять ще 12 країн, серед яких Канада, Японія, Норвегія та Іспанія. У лютому 2020 року в Берліні міністри країн-учасниць схвалили декларацію із 22 пропозиціями щодо ядерного роззброєння⁷⁰.

Німеччина виступає за поступове, практичне та всеосяжне роззброєння, яке враховує геополітичні реалії та союзницькі зобов'язання, зосереджуючи зусилля на зміцненні існуючих міжнародних угод, а також підтримуючи ініціативи для створення нових механізмів, де їх бракує.

Зовнішня кібербезпека є ще одним пріоритетом безпекової політики Федеративної Республіки Німеччина. Німеччина виступає за скоординований міжнародний підхід до протидії кіберзагрозам, співпрацюючи з ЄС, ООН та НАТО. Кіберзовнішня політика керується чотирма основними принципами, які

⁶⁸ Auswärtiges Amt. (2024). *Jahresabrüstungsbericht 2023*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2665366/f0966159592a217d4e654f334a532258/abrbericht2023-data.pdf>

⁶⁹ Ulatowski R. (2015). German Foreign Policy. Reliable partners and «new players». *Relaciones internacionales. Tla-melaua*. https://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1870-69162015000100132

⁷⁰ Auswärtiges Amt. (2024). *Jahresabrüstungsbericht 2023*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2665366/f0966159592a217d4e654f334a532258/abrbericht2023-data.pdf>

закріплені в Стратегії кібербезпеки для Німеччини⁷¹.

Німеччини зосереджена на забезпеченні безпечного та стабільного цифрового середовища. Її кіберзовнішня політика спрямована на захист прав людини, а саме недоторканність її приватного життя і свобода вираження поглядів онлайн та офлайн, всередині країни та за кордоном⁷². Тому, держава зобов'язується захищати конфіденційність в цифрову епоху шляхом безпосередньої участі у коаліції «Свобода онлайн», поряд з 42 країнами-учасниками для захисту громадянських свобод в інтернеті⁷³.

Міністерство закордонних справ Німеччини вживає комплексні заходи для протидії дезінформації. Одним із ключових напрямів є аналітична робота: спеціалізовані команди досліджують публічні дискусії в іноземних медіа та соціальних мережах, аналізуючи можливі спроби маніпуляції. У цьому процесі використовуються відкриті джерела, що дозволяє оцінити масштаби впливу та розпізнати ознаки інформаційних атак. Щоб підвищити стійкість суспільства до дезінформації, Німеччина підтримує ініціативи з розвитку медіаграмотності та навчальні програми для журналістів у країнах-партнерах. Додатково фінансуються дослідження, які допомагають краще зрозуміти механізми дезінформаційних кампаній.

Оскільки інформаційні маніпуляції мають глобальний характер, міжнародна співпраця є невід'ємною складовою боротьби з цією загрозою. Уряди обмінюються досвідом у межах таких платформ, як ЄС або Weimarer Dreieck, розробляючи спільні стратегії для протидії фейкам і пропаганді⁷⁴.

Федеративна Республіка Німеччина активно бере участь у міжнародній боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю та незаконним обігом

⁷¹ Federal Ministry of the Interior, Building and Community. (2021). *Cyber security strategy for Germany 2021*. https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/themen/it-digital-policy/cyber-security-strategy-for-germany2021.pdf?__blob=publicationFile&v=4

⁷² Auswärtiges Amt. (2022). *Cyber-Außenpolitik*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/sicherheitspolitik/cyber-aussenpolitik>

⁷³ Freedom Online Coalition. (n.d.). *Our work*. <https://freedomonlinecoalition.com>

⁷⁴ Auswärtiges Amt. (2024). *Desinformation: Wie schützen wir uns und unsere Partner vor ausländischer Informationsmanipulation? Sicherheitspolitik*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/sicherheitspolitik/desinformation>

наркотиків. У тісній співпраці з міжнародними партнерами Німеччина реалізує комплексний підхід, що включає як військові, так і цивільні заходи, з акцентом на правову державність та захист прав людини⁷⁵. Федеративна Республіка Німеччина активно працює задля боротьби з тероризмом в межах таких міжнародних структур: ООН, ЄС, НАТО, ОБСЄ, Рада Європи, GCTF, G7.

Загалом зовнішня і безпекова політика Федеративної Республіки Німеччина, під час канцлерства Ангели Меркель, характеризувалася стабільністю, орієнтацією на європейську інтеграцію та багатосторонню дипломатію і співпрацю. Меркель відігравала ключову роль у вирішенні криз, таких як євროзона та міграційна криза 2015 року, демонструючи прагматизм і обережність⁷⁶.

У державах зі стабільним внутрішнім устроєм, таких як Німеччина, зовнішня політика відзначається узгодженістю та системністю, зберігаючи інерційність і стійкість до внутрішньополітичних змін. Тому, зміна уряду та прихід Шольца до влади не призвели до негайної зміни зовнішньополітичного курсу. Політика продовжує рухатися за попереднім вектором, потребуючи часу для коригування після оновлення керівництва⁷⁷.

«Переломний момент» у зовнішній та безпековій політиці ознаменувався промовою канцлера Олафа Шольца «*Zeitenwende*» 27 лютого 2022 року, зумовлений необхідністю переосмислення стратегії безпеки перед новими викликами⁷⁸. У відповідь на вторгнення Росії в Україну Шольц окреслив плани щодо посилення національної оборони, зменшення енергетичної залежності від Росії та зміцнення альянсів НАТО і ЄС. Ця промова створила підґрунтя для переоцінки ролі Німеччини в європейській безпеці та глобальній геополітиці.

⁷⁵ Auswärtiges Amt. (n. d.). Kampf gegen Terrorismus und Organisierte Kriminalität. *Sicherheitspolitik*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/sicherheitspolitik/terrorismus-kriminalitaet>

⁷⁶ Rinke A. (2021). The Evolution of Angela Merkel's Foreign Policy. *DGAP*. <https://ip-quarterly.com/en/evolution-angela-merkels-foreign-policy>

⁷⁷ Кудряченко А.І., Мартинов А.Ю. (2022). Глобальні виміри зовнішньої політики Німеччини (2005 – 2021 pp.): калейдоскоп подій. *Монографія*.

⁷⁸ Mahli B. (2024). *Zeitenwende: Germany's Strategic Shift in Foreign and Security Policy. Policy Paper*. https://www.policycenter.ma/sites/default/files/2024-09/PP_12-24_Bilal%20Mahli%20.pdf

Вона демонструє значний відхід від історично обережної військової позиції Німеччини⁷⁹.

Німеччина посилила присутність НАТО у Східній Європі, особливо в країнах Балтії і Польщі, надавши як війська, так і військову техніку. В рамках ініціативи НАТО «Посилена передова присутність» (EFP) Німеччина взяла на себе командування «Бойовою групою» в Литві і, починаючи з вересня 2022 року, розгорнула в Німеччині бригаду в рамках діяльності з посилення уважності. До складу цієї бригади входить постійний елемент передового командування в Литві. Завдяки своїй участі в EFP Німеччина відіграє вирішальну роль у захисті східного флангу НАТО.

Крім того, зменшення залежності Німеччини від російських енергоносіїв відіграє вирішальну роль у розвитку енергетичної співпраці в Європі. Зусилля з розвитку альтернативних джерел енергії, таких як проєкти з відновлюваної енергетики в Балтійському морі, відображають зростаючі стратегічні і економічні зв'язки на континенті. У серпні 2022 року лідери та міністри енергетики восьми країн Балтійського моря підписали Марієнборзьку декларацію, спрямовану на посилення регіональної співпраці у сфері офшорної вітроенергетики та зменшення залежності від російської енергетики. Серед країн-учасниць – Данія, Німеччина, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Фінляндія, Швеція та Естонія.

Енергетичне партнерство Німеччини з Норвегією значно зросло, особливо після запуску NordLink – підводного кабелю, що з'єднав їхні електромережі. Реакція Франції на німецьку зовнішню політику і політику безпеки була неоднозначною: вона підтримала збільшення витрат на оборону, але висловила занепокоєння з приводу підходу Німеччини.

Сполучені Штати підтримали німецький *Zeitenwende*, вбачаючи в ньому давно назрілі зміни. Адміністрації як Обама, так і Трампа критикували

⁷⁹ Bundesregierung. (2022). *Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022*. Sonntag, 27. Februar 2022 <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356>

недостатню прихильність Німеччини до цільового показника оборонних витрат НАТО⁸⁰. У новій коаліційній угоді підтверджуються зобов'язання Німеччини перед НАТО і її провідна роль у глобальній безпеці, а також очікується виконання фінансових зобов'язань і зміцнення її позицій в Європі⁸¹.

Німецький уряд на чолі з канцлером Олафом Шольцем у червні 2023 року представили першу Стратегію національної безпеки. Провідною ідеєю стратегії є «інтегрована безпека», що означає відхід від військової стратегії та перехід до інтегрованої концепції безпеки⁸². Перша Стратегія національної безпеки спрямована на зовнішні загрози, з урахуванням того, що внутрішню і зовнішню безпеку відокремити стає дедалі важче. Вона визначає основні загрози та виклики міжнародній безпеці XXI століття. Росія є найбільшою загрозою миру та безпеці в євроатлантичному регіоні. Китай є конкурентом і стратегічним суперником, але в той же час він залишається партнером без якого не можуть бути вирішені численні глобальні виклики. Індो-Тихоокеанський регіон також зберігає особливе значення для Німеччини та Європи через тривалі конфлікти в країнах цього регіону, які впливають на безпеку сусідньої Європи⁸³.

Федеративна Республіка Німеччина діє на основі свого історичного досвіду, тому держава чітко усвідомлює необхідність брати на себе відповідальність – країна є найбільш густонаселена і має найбільшу економіку в Європі; є другою за величиною донорською країною у світі та відіграє активну роль в провідних міжнародних організаціях. Німеччина несе особливу відповідальність в Європі та на міжнародному рівні за мир, безпеку, процвітання і стабільність⁸⁴. ФРН є

⁸⁰ Mahli B. (2024). Zeitenwende: Germany's Strategic Shift in Foreign and Security Policy. *Policy Paper*. https://www.policycenter.ma/sites/default/files/2024-09/PP_12-24_Bilal%20Mahli%20.pdf

⁸¹ Bundesregierung. (2023). Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. *Nationale Sicherheitsstrategie*. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>

⁸² НІСД (2023). *Основні положення стратегії національної безпеки Німеччини*. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/osnovni-polozhennya-stratehiyi-natsionalnoyi-bezpeky-nimechchyny>

⁸³ Bundesregierung. (2023). Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. *Nationale Sicherheitsstrategie*. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>

⁸⁴ Bundesregierung. (2023). Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. *Nationale Sicherheitsstrategie*. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>

однією з країн-засновниць Європейського Союзу. Фундаментальною метою всієї німецької зовнішньої політики полягає в європейській інтеграції та збереженні європейської єдності, оскільки глобальні виклики – економічна глобалізація, зміна клімату, цифрова трансформація та міграція – виходять за межі національних кордонів. Європейський Союз відіграє важливу роль у вирішенні цих проблем, і заперечення його важливості підриває національні інтереси Німеччини⁸⁵.

Початковою рушійною силою європейської інтеграції стало франко-німецьке партнерство. Примирення між двома країнами після другої світової війни було визначальним чинником для створення об'єднаної Європи. Співпраця Франції та Німеччини відіграє ключову роль у виробленні стратегічних рішень Європейського Союзу, зокрема в питаннях економіки, безпеки та інституційного розвитку. Союз двох країн залишається важливим стабілізатором для ЄС, забезпечуючи баланс інтересів і підтримуючи подальше поглиблення євроінтеграції⁸⁶.

Мета сприяти миру в усьому світі в об'єднаній Європі сформульоване в преамбулі Основного закону Федеративної Республіки Німеччина, що засвідчує німецьку відданість до підтримки стабільності в європейському регіоні⁸⁷. Поглиблення Європейського Союзу, консолідація і розширення євроатлантичних структур є наріжними каменями німецької зовнішньої політики і політики безпеки⁸⁸. Для Німеччини європейська інтеграція є основою миру, безпеки та процвітання.

Німеччина посідає особливе місце у процесі європейської інтеграції, яка, в

⁸⁵ Federal Foreign Office. (2018). *Speech by Foreign Minister Maas at the budget debate in the German Bundestag*. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-budget-debate-bundestag-2163800>

⁸⁶ Poptcheva E.-M. (2015). The Franco-German relationship in the European Union. *EPRS*. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568359/EPRS_BRI%282015%29568359_EN.pdf

⁸⁷ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. *Gesetze. Verordnungen*. <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/>

⁸⁸ Bundesregierung. (2023). *Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. Nationale Sicherheitsstrategie*. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>

свою чергу, є безальтернативною для німецького суспільства. Напряму до євроінтеграції не ставився під сумнів у Німеччині, а з початку самого процесу саме в цій країні сформувалася найбільша кількість прихильників ідеї єдиної Європи, які пов'язували з нею своє майбутнє. У сьогоdnішній час Федеративна Республіка Німеччина залишається однією з найбільш євро оптимістичних країн, а рівень євроскептицизму серед німців традиційно невисокий⁸⁹.

Європейська інтеграція створила найбільший у світі спільний ринок. Він діє на основі чотирьох фундаментальних принципів: вільний рух товарів у межах ЄС, вільне пересування осіб, свобода надання послуг у межах ЄС та вільний рух капіталу. Європейський внутрішній ринок має життєво важливе значення для економічної системи Німеччини, оскільки європейські країни є одними з найважливіших торговельних партнерів Німеччини⁹⁰.

З моменту об'єднання Німеччини основним пріоритетом її європейської політики залишається одночасне поглиблення інтеграції та розширення ЄС. Вона традиційно підтримувала розвиток європейської інтеграції та всі ініціативи в її межах. Німеччина віддана інтеграційним процесам в Європі, надаючи підтримку як процесам поглиблення співпраці, так і розширенню складу Союзу⁹¹.

Отже, безпекова політика Німеччини є невід'ємною частиною її зовнішньополітичної стратегії та спрямована на зміцнення стабільності як у межах країни, так і на міжнародній арені. Основу цієї політики становлять євроатлантична співпраця. Основними стратегічними орієнтирами виступають Біла книга 2016 року та Стратегія національної безпеки, які визначають ключові загрози та пріоритети безпекової політики. Основним інструментом безпекової політики залишається Бундесвер, що забезпечує як національну, так і колективну

⁸⁹ Кудряченко А.І., Мартинов А.Ю. (2022). Глобальні виміри зовнішньої політики Німеччини (2005 – 2021 pp.): калейдоскоп подій. *Монографія*.

⁹⁰ Deutschland.de. (n.d.). Advocate of European integration. *Facts about Germany*. <https://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/en/germany-and-europe/advocate-european-integration>

⁹¹ Schwarzer D. (2015). Germany's Historical Relationship with the European Union. *The New Palgrave Dictionary of Economics*. https://www.researchgate.net/publication/313541604_Germany's_Historical_Relationship_with_the_European_Union/citations

оборону в межах НАТО та ЄС. Північноатлантичний альянс залишається головною опорою безпекової та оборонної політики Німеччини, забезпечуючи колективну оборону країн-членів. Німеччина активно долучається до діяльності НАТО, зміцнюючи європейську та трансатлантичну безпеку, бере участь у стратегії стримування, захисту східного флангу та міжнародних операціях Альянсу, демонструючи свою відданість колективній обороні та врегулюванню кризових ситуацій.

Важливими напрямками безпекової політики ФРН є контроль над озброєннями, нерозповсюдження зброї масового знищення, кіберзовнішня політика, боротьба з тероризмом. Європейський союз відіграє одну з ключових ролей у зовнішній та безпековій політиці Німеччини, тому фундаментальною метою країни є євроінтеграційний курс та збереження європейської єдності.

2.2. Захист прав людини та політика гуманітарної підтримки

Фундаментальною цінністю зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина є захист та відданість правам людини, які також служать інтересам держави⁹². Захист і збереження прав людини як основи мирного і стабільного суспільства та демократичного ладу закріплені в Основному законі Федеративної Республіки Німеччина. Стаття 1 Основного закону встановлює чіткий мандат для дій держави в Німеччині: «Людська гідність є непорушною. Поважати і захищати її – обов’язок усіх органів державної влади». У параграфі 2 цей мандат розглядається в міжнародному контексті: «Тому німецький народ визнає недоторканні та невід’ємні права людини як основу кожної людської спільноти, миру та справедливості у світі»⁹³.

Таким чином, політика в галузі прав людини є наскрізним завданням, що включає просування і захист прав людини в усьому світі в її зовнішньополітичному вимірі. Права людини становлять основу ціннісно-орієнтованої зовнішньої політики

⁹² Auswärtiges Amt. (2022). *Menschenrechte: Fundament deutscher Außenpolitik*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/menschenrechte/01-menschenrechte-fundament>

⁹³ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Gesetze. *Verordnungen*. <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/>

і політики розвитку. Виступати за універсальне застосування прав людини завжди означає також вживати превентивних заходів в інтересах миротворчості та розвитку. Цій меті слугують зобов'язання Німеччини, перш за все, в ООН, ОБСЄ, Раді Європи і в рамках Європейського Союзу⁹⁴.

Глобальна система цінностей як основа дій Федеративної Республіки Німеччина у сфері прав людини походить від Загальної декларації прав людини 1948 року та наступних конвенцій Організації Об'єднаних Націй з прав людини, основою яких є зобов'язання захищати людину та її свободу від втручання держави або втручання, що опосередковано приписується державі⁹⁵. Заключний документ Віденської всесвітньої конференції з прав людини 1993 року стверджує, що «всі права людини є універсальними, неподільними, взаємопов'язаними та взаємозалежними»⁹⁶. Глобальна система цінностей також включає Цілі сталого розвитку Порядку денного Організації Об'єднаних Націй до 2030 року, які були прийняті 2015 року.

Відданість правам людини працює в кількох напрямках, одним з яких є безпосередня реалізація прав людини. Німецька політика в галузі прав людини сприяє безпеці та запобіганню криз. Мир і стабільність є основними передумовами для забезпечення прав людини. Тому що там, де права людини застосовуються і захищені, кризи і війни менш імовірні. Це ґрунтується на комплексному розумінні безпеки людини⁹⁷.

Німецька політика з захисту прав людей зосереджується на боротьбі проти дискримінації будь-якої соціальної групи. Захищати права меншин – обов'язок тих, хто становить більшість або здійснює владу в державі. Глобальна боротьба

⁹⁴ Auswärtiges Amt. (2022). 15. Bericht der Bundesregierung über ihre Menschenrechtspolitik. Berichtszeitraum. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2568076/6ad3f2acb97f9f0fe0c3938dbf136b8a/221207-mrb-15-pdf-data.pdf>

⁹⁵ United Nations. (n.d.) *International Human Rights Law*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>

⁹⁶ United Nations. (1993). *Vienna Declaration and Programme of Action*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/vienna-declaration-and-programme-action>

⁹⁷ Auswärtiges Amt. (2022). 15. Bericht der Bundesregierung über ihre Menschenrechtspolitik. Berichtszeitraum. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2568076/6ad3f2acb97f9f0fe0c3938dbf136b8a/221207-mrb-15-pdf-data.pdf>

з антисемітизмом є частиною німецької ідентичності та історичної спадщини. Це частина зобов'язання проти всіх форм дискримінації, включаючи расизм, гендерну нерівність за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, етнічну приналежність, релігію або переконання. Порушення прав людини та дискримінація меншин часто призводять до конфліктів, які можуть поставити під загрозу міжнародну безпеку і мир у всьому світі. Суспільства, в яких усі групи беруть участь у формуванні майбутнього країни, є більш стабільними та більш успішними як в політичному, так і в економічному плані.

Уряд Німеччини зосереджується на боротьбі з безкарністю за злочини, передбачені міжнародним правом, такі як воєнні злочини, злочини проти людяності та геноцид. Уряд прагне як на національному, так і на міжнародному рівні переслідувати ці злочини в судовому порядку⁹⁸. Захист прав людини становлять одну з найважливіших основ міжнародної гуманітарної допомоги. Метою гуманітарної допомоги є захист життя і гідності людей, які постраждали від конфліктів, війн і стихійних лих, а також полегшення їхніх страждань. Гуманітарна допомога може сприяти реалізації прав людини через конкретні заходи допомоги, спрямовані на задоволення необхідних потреб людей.

Міжнародне гуманітарне право, права біженців, Загальна декларація прав людини та відповідні резолюції ООН формують нормативну базу німецької гуманітарної діяльності. У гуманітарній дипломатії Німеччина працює над захистом і підтримкою цих принципів⁹⁹.

Уряд Німеччини підкреслює свою роль як гуманітарного актора з чіткою орієнтацією на гуманітарні принципи і заявляє, що виділяє фінансування виключно на основі потреб. Ціннісна орієнтація підкреслюється в гуманітарній стратегії Німеччини, яка прямо заперечує будь-які суперечності з підходом,

⁹⁸ Auswärtiges Amt. (2022). 15. Bericht der Bundesregierung über ihre Menschenrechtspolitik. Berichtszeitraum. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2568076/6ad3f2acb97f9f0fe0c3938dbf136b8a/221207-mrb-15-pdf-data.pdf>

⁹⁹ Auswärtiges Amt. (2024). Strategie des Auswärtigen Amts zur humanitären Hilfe im Ausland. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf>

орієнтованим на інтереси¹⁰⁰. Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини, яке відповідає за гуманітарну допомогу, не реалізує безпосередньо проєкти допомоги, а фінансує партнерські організації, такі як товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, організації системи ООН та гуманітарні неурядові організації. За співробітництва із Францією 2019 року було створено важливу систему координат Гуманітарного заклику до дії (CfA), яка закликає сторони конфлікту поважати міжнародне гуманітарне право і тим самим зміцнює його. CfA містить конкретні пропозиції щодо того, як країни можуть підтримати гуманітарних працівників та організації у наданні принципової та заснованої на потребах допомоги¹⁰¹.

Зростання Німеччини як гуманітарного актора мало насамперед фінансовий характер. Збільшення фінансування відбулося переважно за останнє десятиліття. ФРН забезпечує близько 10 % світового фінансування гуманітарних криз¹⁰². У період з 2014 по 2017 роки Німеччиною було профінансовано закордонні гуманітарні організації на загальну суму близько чотирьох мільярдів євро. Завдяки стрімкому зростанню обсягу фінансування, який 2017 року склав близько 1,8 мільярда євро, Німеччина стала другим за величиною донором гуманітарної допомоги у світі¹⁰³. З 2016 року Німеччина є другим за величиною донором Всесвітньої продовольчої програми ООН, яка відіграла провідну роль у розробці концепції та стратегії підходу на основі завчасних дій¹⁰⁴.

Німеччина вперше очолила Групу підтримки донорів Управління ООН з

¹⁰⁰ Federal Foreign Office. (2019). *Federal Foreign Office Strategy for Humanitarian Assistance Abroad 2019-2023*. <https://www.zif-berlin.org/sites/zif-berlin.org/files/inline-files/strategie-huhi-englisch-data.pdf>

¹⁰¹ Federal Foreign Office. (2024). *Federal Foreign Office Strategy for Humanitarian Assistance Abroad*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf>

¹⁰² Hövelmann S., Südhoff R. (2023). Principled Payer, but Purposeful Player? *CHA*. <https://www.chaberlin.org/en/publications/principled-payer-but-purposeful-player-2/>

¹⁰³ Бозен Р., Сааков В. (2018). Глобальні кризи і гуманітарна допомога Німеччини. *DW*. <https://surl.li/hanfqrw>

¹⁰⁴ Auswärtiges Amt. (2024). *Strategie des Auswärtigen Amtes zur humanitären Hilfe im Ausland*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf>

координації гуманітарних питань 2014 року, беручи участь у стратегічних дискусіях з іншими донорами.

Гуманітарна стратегія Федерального міністерства закордонних справ Німеччини була переглянута 2018 року і перевидана на період 2019–2023 років з акцентом на гуманітарний доступ, інновації та забуті кризи. Документ відображає прагнення зробити гуманітарну діяльність «невід’ємним і визначальним компонентом німецької зовнішньої політики», а Німеччину – «активним співтворцем міжнародної гуманітарної системи»¹⁰⁵. Однак різні громадські та державні гуманітарні актори в Німеччині визнають, що розмаїття тем і відсутність пріоритетів у стратегії відображають радше балансування різних інтересів, аніж чітку стратегічну орієнтацію¹⁰⁶.

Залучення Німеччини до врегулювання криз і надзвичайних ситуацій зросло за останні десятиліття, але відрізняється від інших країн. Небажання брати участь у військових операціях і проводити політику жорсткої сили, обумовлене історичним контекстом, дедалі частіше викликає роздратування серед союзників. «Мюнхенський консенсус» 2014 року, за який виступали видатні діячі безпекової політики, закликав до відходу від стриманості та більшої глобальної відповідальності Німеччини. Цій переорієнтації німецької зовнішньої політики передував «процес перегляду» 2015 року¹⁰⁷.

Значна частина збільшення гуманітарних витрат Німеччини може бути безпосередньо пов’язана з її внеском у Сирію, що явно впливає з досвіду Німеччини як країни призначення для сирійських мігрантів¹⁰⁸. Через геополітичну важливість збройного конфлікту у Сирії гуманітарна допомога

¹⁰⁵ Federal Foreign Office. (2019). *Federal Foreign Office Strategy for Humanitarian Assistance Abroad 2019-2023*. <https://www.zif-berlin.org/sites/zif-berlin.org/files/inline-files/strategie-huhi-englisch-data.pdf>

¹⁰⁶ Hövelmann S., Südhoff R. (2023). Principled Payer, but Purposeful Player? *CHA*. <https://www.chaberlin.org/en/publications/principled-payer-but-purposeful-player-2/>

¹⁰⁷ Hövelmann S., Südhoff R. (2023). Principled Payer, but Purposeful Player? *CHA*. <https://www.chaberlin.org/en/publications/principled-payer-but-purposeful-player-2/>

¹⁰⁸ Kurtzer J., Goodrick J., Vaidya S. (2021). Toward Stronger Transatlantic Teamwork: Leveraging U.S.-German Coordination for Humanitarian Action. *CSIS*. <https://www.csis.org/analysis/toward-stronger-transatlantic-teamwork-leveraging-us-german-coordination-humanitarian>

посіла чільне місце у зовнішньополітичному порядку денному Німеччини. На лондонській конференції канцлер Ангела Меркель особисто пообіцяла виділити 2,3 млрд євро на фінансування багаторічної гуманітарної діяльності у Сирії.

Вагомим внеском в гуманітарну діяльність стала співорганізація Німеччиною першої конференції з питань озера Чад 2017 року в Осло, що підкреслило готовність німецької дипломатії приділяти увагу гуманітарним викликам у Західній Африці. Міністр закордонних справ Німеччини став першим головою зовнішньополітичного відомства країни, який проявив особистий інтерес до гуманітарної допомоги у регіоні¹⁰⁹.

Важливу роль у зміцненні статусу Німеччини як провідного гуманітарного донора відіграв Всесвітній гуманітарний саміт 2016 року. Канцлерка Ангела Меркель особисто взяла участь у заході, ставши однією з небагатьох глав держав, які відвідали саміт, що підкреслило залученість Німеччини до глобальних гуманітарних ініціатив¹¹⁰. У своїй промові Меркель наголосила на необхідності реформування системи гуманітарної допомоги та підвищення її ефективності, закликала міжнародну спільноту розподіляти відповідальність за реагування на гуманітарні кризи, а також підкреслила важливість попередження та запобігання конфліктів і катастроф. Вона зазначила, що Німеччина бере на себе зобов'язання посилити підтримку гуманітарних ініціатив та сприяти довгостроковій стабільності постраждалих регіонів¹¹¹. Серед обговорюваних тем також були такі ключові питання, як надання більш гнучкого фінансування, прагнення до локалізації допомоги та зв'язок з допомогою на цілі розвитку, які були включені до коаліційних договорів, підписаних у 2018 та 2021 роках.

¹⁰⁹ Kreidler C., Hövelmann S., Spencer A. (2023). Germany's rise as a humanitarian donor. The interplay of narratives, new foreign policy ambition and domestic interests. *HPG*. <https://www.chaerlin.org/en/publications/germanys-rise-as-a-humanitarian-donor/>

¹¹⁰ Kreidler C., Hövelmann S., Spencer A. (2023). Germany's rise...

¹¹¹ The Federal Government. (2016). *Speech by Federal Chancellor Angela Merkel during the plenary of the World Humanitarian Summit on Monday, 23 May 2016, in Istanbul*. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/archive/archive/speech-by-federal-chancellor-angela-merkel-during-the-plenary-of-the-world-humanitarian-summit-on-monday-23-may-2016-in-istanbul-606894>

Ініціатива Grand Bargain, започаткована під час Всесвітнього гуманітарного саміту 2016 року в Стамбулі, є єдиним глобальним майданчиком у сфері гуманітарної допомоги, що об'єднує всіх ключових учасників – місцеві й міжнародні НУО, ООН, Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та донорів. Головна мета – підвищення ефективності гуманітарної системи для забезпечення кращої допомоги більшій кількості людей у кризових ситуаціях. З 2022 року Німеччина входить до Координаційної групи Grand Bargain і активно працює над розвитком його цілей. Країна зосереджена на повному впровадженні досягнутих домовленостей, що є ключовим для довгострокового реформування системи гуманітарної діяльності¹¹².

З 2019 по 2023 рік Німеччина суттєво наростила фінансування заходів із попереджувальної гуманітарної дії – від 7 до 130 мільйонів євро. Завдяки цим інвестиціям у Бангладеші було впроваджено системи раннього попередження, що допомогли врятувати людей від паводків, посилених змінами клімату. У регіоні Африканського Рогу підтримка сприяла збереженню доходів сільського населення через ініціативи з ветеринарної допомоги та використання стійких сортів сільськогосподарських культур в умовах посух і повеней. Водночас у Латинській Америці фінансування Німеччиною грошової допомоги дозволило пом'якшити наслідки кліматичного явища Ель-Ніньйо¹¹³.

Безпрецедентна загроза, спричинена пандемією COVID-19, потребувала негайних узгоджених дій у межах міжнародної співпраці. Німеччина надавала значну гуманітарну допомогу, зокрема фінансуючи глобальні ініціативи через механізми ООН. Було виділено 530 мільйонів доларів на додаткове гуманітарне фінансування у відповідь на глобальну гуманітарну кризу, через пандемію. Німеччина активно підтримувала розробку вакцин та терапевтичних засобів,

¹¹² Auswärtiges Amt. (2024). *Strategie des Auswärtigen Amts zur humanitären Hilfe im Ausland*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf>

¹¹³ Auswärtiges Amt. (2024). *Strategie des Auswärtigen Amts zur humanitären Hilfe im Ausland*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf>

надаючи значні внески до таких організацій, як Глобальний фонд для боротьби з ВІЛ/туберкульозом і малярією (GFATM) та Альянс глобальної вакцинації GAVI. Особливу увагу Німеччина приділяла підтримці економік найбільш вразливих країн, зокрема через ініціативи допомоги країнам, що постраждали від кризи, зокрема в Африці та країнах Близького Сходу. Вона також посилила стабілізаційні заходи в країнах, де наявні збройні та політичні конфлікти, підтримуючи заходи для збереження соціальної стабільності та надання медичних і гуманітарних послуг¹¹⁴.

Німеччина відіграє провідну роль у зміцненні гуманітарної допомоги, приділяючи особливу увагу захисту від сексуального та гендерно зумовленого насильства (СГЗН). Держава активно підтримує постраждалих, забезпечуючи їм доступ до медичної допомоги та сприяючи їхній реінтеграції в суспільство через співпрацю з профільними організаціями. Очолюючи ініціативу Заклик до дій щодо захисту від гендерно зумовленого насильства в надзвичайних ситуаціях (2023–2024), Німеччина зосереджує свої зусилля на посиленні заходів із запобігання СГЗН у контексті міграції та переміщення населення, а також на розвитку стійких партнерств із локальними і жіночими організаціями.

На Глобальному форумі з питань біженців 2023 року Німеччина взяла на себе зобов'язання покращити психологічну та психосоціальну підтримку для тих, хто пережив сексуальне насильство. У цьому контексті Німеччина працює, зокрема, в Ємені та Демократичній Республіці Конго над розширенням доступу жінок і дівчат, які перебувають у групі ризику, до послуг сексуального та репродуктивного здоров'я¹¹⁵.

Зростаюча роль Німеччини як гуманітарного донора та актора збігається з її еволюцією на міжнародному рівні. Після Другої світової війни Німеччина

¹¹⁴ The Federal Government. (2020). German multilateral efforts in the fight against the COVID-19 pandemic. *Factsheet*. <https://tiflis.diplo.de/blob/2433220/844d1b417f03c8dc29e257a55c4b43db/factsheet-german-multilateral-efforts-covid-19-eng-data.pdf>

¹¹⁵ Auswärtiges Amt. (2024). *Strategie des Auswärtigen Amtes zur humanitären Hilfe im Ausland*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf>

зберігала відносно стриману позицію у зовнішній політиці протягом тривалого періоду. Однак війна Росії в Україні в лютому 2022 року стало переломним моментом і одним із найбільших викликів для Німеччини – тиск на міжнародну гуманітарну систему. Зокрема, фінансовий дефіцит міжнародної гуманітарної допомоги досяг рекордного рівня у жовтні 2023 року, коли покриття потреб складало лише 32,4 % від необхідного.

Німеччина стикається з критичними проблемами, зокрема з питаннями реформування гуманітарної системи. Реформи щодо більших можливостей для місцевих акторів у гуманітарній допомозі реалізуються повільними темпами, незважаючи на визнану важливість локалізації допомоги.

Варто підкреслити, що після Brexit Європейський Союз втратив одну з найбільш впливових гуманітарних сил – Велику Британію. Це збільшило відповідальність Німеччини, яка тепер виступає не лише як провідний донор, а й як основний гравець у міжнародній гуманітарній діяльності¹¹⁶.

Водночас Німеччина активно сприяє реформуванню гуманітарного фінансування в межах ініціативи Grand Bargain, підтримуючи розширення довгострокового та гнучкого фінансування. Відповідно до зобов'язань донорської спільноти, Федеральний уряд закріпив цю мету у своїй коаліційній угоді на 2021–2025 роки¹¹⁷.

Значний прогрес досягнуто в реалізації багаторічного фінансування: більшість гуманітарних проєктів Німеччини отримують таку підтримку, а 2023 року 82 % виділених коштів були спрямовані саме в цьому форматі. Фінансування надається завчасно, що дає змогу партнерським організаціям ефективніше планувати свою діяльність.

У сфері гнучкого фінансування (безцільового або частково цільового) Німеччина ще 2020 року досягла встановленої мети в 30 %, а 2023 року цей

¹¹⁶ Hövelmann S., Südhoff R. (2023). Principled Payer, but Purposeful Player? *CHA*. <https://www.chaberlin.org/en/publications/principled-payer-but-purposeful-player-2/>

¹¹⁷ SPD, Bündnis 90/Die Grünen und FDP. Mehr fortschritt wagen. Bündnis für freiheit, gerechtigkeit und nachhaltigkeit. *Koalitionsvertrag zwischen*. <https://cms.gruene.de/uploads/assets/Koalitionsvertrag-SPD-GRUENE-FDP-2021-2025.pdf>

показник зріс до 53 %¹¹⁸. 2022 року було спрямовано 3,2 мільярда євро на гуманітарні потреби, що значно перевищує 500 мільйонів, які були виділені 2015 року.

Гуманітарна політика Німеччини охоплює фінансування міжнародних організацій, оперативне реагування на природні катастрофи (як-от повені в Пакистані чи землетруси в Туреччині та Сирії), а також запобігання кризам через так звану «прогнозну гуманітарну допомогу». Особливу увагу Берлін приділяє поєднанню гуманітарної допомоги з довгостроковими програмами розвитку та миротворчими ініціативами, що особливо важливо в умовах зростаючого впливу кліматичних змін. Наприклад, у Східній Африці Німеччина не лише допомагає подолати наслідки посух, а й сприяє адаптації сільського господарства до змін клімату.

Важливим аспектом стало покращення координації з місцевими організаціями, які тепер не лише виконують програми, а й беруть участь у прийнятті рішень щодо розподілу допомоги. Таким чином, Німеччина не лише надає термінову підтримку в кризових ситуаціях, а й формує довгострокові стратегії для зменшення гуманітарних ризиків у майбутньому¹¹⁹.

Отже, політика Німеччини у сфері захисту прав людини та гуманітарної підтримки є невід'ємною складовою її зовнішньої політики та базується на фундаментальних принципах міжнародного права. Вона спрямована на запобігання кризам, сприяння миру і стабільності, та підтримку вразливих груп населення у світі. Участь у міжнародних ініціативах, таких як Grand Bargain, та гуманітарна діяльність в межах ООН і ЄС, підкреслюють активну роль Берліна у глобальних процесах. Водночас, значне фінансування та розширення масштабів

¹¹⁸ Auswärtiges Amt. (2024). *Strategie des Auswärtigen Amts zur humanitären Hilfe im Ausland*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf>

¹¹⁹ Kittler N. (2023). Humanitarian assistance: Examples of Germany's worldwide commitment. *Peace and Security*. Deutschland.de. <https://www.deutschland.de/en/topic/politics/humanitarian-assistance-examples-of-germanys-worldwide-commitment>

гуманітарної допомоги демонструють прагнення Німеччини не лише надавати ресурси, а й формувати порядок денний міжнародної гуманітарної політики.

Важливою особливістю цієї політики є її інтеграція з довгостроковими програмами розвитку, що дозволяє поєднувати негайне реагування з системними реформами. Однак, зростаюча роль Німеччини як гуманітарного донора також супроводжується викликами, зокрема необхідністю балансування між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями. З огляду на сучасні геополітичні виклики, подальше зміцнення гуманітарної політики Німеччини може відігравати ключову роль у формуванні глобальної безпеки та стабільності.

2.3. Кліматична дипломатія

Кліматична політика Німеччини є ключовою складовою її національної та європейської стратегії сталого розвитку. Будучи країною з найбільшою економікою Європейського Союзу, Німеччина відіграє важливу роль у глобальних зусиллях щодо боротьби зі зміною клімату.

Кліматична криза стала геополітичним фактором: економічні та політичні центри сили зміщуються, оскільки танення льодовиків відкриває нові торговельні шляхи, а джерела та попит на сировинні товари змінюються з глобальним енергетичним переходом. Кліматичні наслідки, такі як збільшення частоти екстремальних погодних явищ, роблять ресурси дефіцитними і загострюють конфлікти. Зміна клімату – це глобальна проблема, яка вже впливає на життя мільйонів людей. Вона створює серйозні виклики для держав, оскільки обмежує доступ до води та інших ресурсів, що може спричинити конфлікти та нестабільність. Особливо вразливими є країни, які не мають достатніх можливостей для протидії цим загрозам.

Таким чином, кліматичну зовнішню політику можна також розглядати як превентивну політику безпеки. В її основі лежить не лише запобігання, але й подолання наслідків кліматичних змін за допомогою заходів з адаптації і розбудови стійкості до них. Німеччина працює над тим, щоб питанням,

пов'язаним з кліматом і безпекою, надавалося більше уваги на багатосторонньому рівні – наприклад, в ООН, ЄС, ОБСЄ і НАТО¹²⁰.

Важливим аспектом кліматичної дипломатії є її взаємозв'язок з енергетичною політикою. Попри значну взаємопов'язаність цих сфер, історично вони розвивалися окремо. Оскільки енергетичний сектор відповідальний за більшу частину глобальних викидів парникових газів, він залишається центральним елементом кліматичної стратегії. Для скорочення викидів необхідно активне впровадження відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності, модернізація інфраструктури промисловості, транспорту і житлового сектору. Європейський Союз у межах Зеленого курсу запроваджує нові ініціативи для промисловості, транспорту та сільського господарства, що інтегрує кліматичну політику з енергетичною, технологічною та економічною стратегією. Проте на міжнародному рівні ці процеси залишаються частиною геоекономічного суперництва, що вимагає від Німеччини перегляду її зовнішньої політики у сфері клімату й енергетики та формування стратегічного підходу на найближчі роки¹²¹.

Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини спільно з Adelphi реалізують ініціативи «Кліматична дипломатія», спрямованих на посилення глобальної співпраці і діалогу для розробки ефективних рішень щодо викликів, пов'язаних із змінами клімату. Adelphi спільно з Федеральним міністерством закордонних справ Німеччини активно просувають кліматичну дипломатію як частину зовнішньополітичної стратегії. Ініціативи спрямовані на розширення міжнародного розуміння кліматичних загроз та інтеграцію питань кліматичної безпеки у глобальні політичні процеси¹²².

Починаючи з 2014 року, дипломати з трьох країн організували німецько-

¹²⁰ Federal Foreign Office. German climate diplomacy. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/themen/klimaenergie/climate-foreign-policy-2535028>

¹²¹ Maihold G., Mair S., Müller M., Vorrath J., & Wagner C. (Eds.). (2021). Deutsche Außenpolitik im Wandel. SWP. Research Paper 10. https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP10_GermanForeignPolicy.pdf

¹²² Adelphi. (n.d.). *About Climate Diplomacy*. <https://www.climate-diplomacy.org/about-climate-diplomacy>

британсько-французький День кліматичної дипломатії, який незабаром перетворився на загальноєвропейський захід. До нього долучилися численні дипломатичні місії, організовуючи дискусії, символічні акції та онлайн-кампанії для підвищення обізнаності про зміну клімату. Розширення ініціативи 2016 року до Європейського тижня кліматичної дипломатії підтвердило важливість міжнародної співпраці у сфері кліматичної політики та необхідність спільних дій у боротьбі з глобальними викликами¹²³.

У Білій книзі 2016 року наголошується на ролі Німеччини, яка виступає та прагне зробити питання зміни клімату постійним пунктом порядку денного міжнародних організацій – таких як ООН, ЄС, G7 – з питань безпеки¹²⁴.

Основою кліматичної політики Німеччини є Закон про зміну клімату, який встановлює амбітні цілі щодо скорочення викидів парникових газів. Відповідно до цього закону, країна прагне досягти зниження викидів на 65 % до 2030 року у порівнянні з рівнем 1990 року; 88 % – до 2040 року та повної кліматичної нейтральності до 2045 року. Німеччина відповідає за 23,7 % загальних викидів парникових газів ЄС, і між 2005 та 2023 роками країна змогла скоротити чисті викиди на 30,7 %. Це трохи випереджає середній показник ЄС (30,5 %), але все ще потребує значних зусиль. Основний прогрес спостерігається у скороченні викидів в енергетичному секторі, проте транспорт і будівництво залишаються проблемними галузями. Німеччина не досягла встановлених цілей за Європейським законодавством про розподіл зусиль на період 2013–2020 років¹²⁵.

Адаптація до зміни клімату та швидкий економічний перехід є викликом для країн, що розвиваються. 2009 року індустріальні країни зобов'язалися мобілізувати 100 млрд доларів щорічно з 2020 року для підтримки, досягнувши

¹²³ Carius A., Ivleva D., Pohl B., Rüttinger L., Schaller S., Sharp H., Tänzler D. & Wolters S. (2017). Climate Diplomacy - Foreign Policy Responses to Climate Change. *adelphi*. <https://climate-diplomacy.org/magazine/cooperation/climate-diplomacy-foreign-policy-responses-climate-change>

¹²⁴ The Federal Government. (2016). *White paper on German security policy and the future of Bundeswehr*. <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/4800140/fe103a80d8576b2cd7a135a5a8a86dde/download-white-paper-2016-data.pdf>

¹²⁵ Erbach G. (2024). Germany's climate action strategy. *EP Research Service*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/767182/EPRS_BRI\(2024\)767182_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/767182/EPRS_BRI(2024)767182_EN.pdf)

цієї мети 2022 року. Вони також подвоюють фінансування адаптації до 2025 року. Німеччина сприяє сталому переходу через кліматичні партнерства¹²⁶.

Федеративна Республіка Німеччина відіграє важливу роль у поступовій відмові від викопного палива, просуваючи міжнародні ініціативи щодо згортання використання вугілля як ключового етапу в глобальній кліматичній політиці. Хоча багато країн ОЕСР підтримують цю мету, світове споживання вугілля залишається високим, особливо в Китаї, який використовує понад половину світових запасів. Німеччина визначила 2038 рік кінцевим терміном відмови від вугільної енергетики, проте новий уряд прагне прискорити цей процес і завершити його вже до 2030 року. Для досягнення цих кліматичних цілей необхідна поступова відмова і від природного газу. Зменшення залежності від нафти в Німеччині та ЄС залежить від масштабного впровадження кліматично нейтральних технологій у транспорті та мобільності, що матиме геополітичні наслідки для країн-експортерів енергоносіїв¹²⁷.

Одним із ключових напрямів кліматичної дипломатії Німеччини є розвиток відновлюваної енергетики. Попри зростання інвестицій у цю сферу, наявних потужностей недостатньо для покриття глобального попиту. Німеччина та ЄС потребують додаткових імпорتنих поставок «зеленої» електроенергії та вуглецево-нейтрального водню, що потребує розширення інфраструктури газопроводів та електромереж по всій Європі. Важливим фактором стають нові технології, такі як офшорні вітрові станції, вдосконалені акумулятори та електролізери. Забезпечення доступу до рідкоземельних металів і сировини створює додаткові виклики для зовнішньої політики.

З огляду на енергетичні та кліматичні пріоритети, Німеччина активно працює над міжнародними механізмами регулювання. На першому етапі розробляються загальні стандарти та правила всередині ЄС, Європейської економічної зони та Великої Британії, зокрема щодо водневих технологій.

¹²⁶ Federal Foreign Office. *German climate diplomacy*. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/themen/klimaenergie/climate-foreign-policy-2535028>

¹²⁷ Jaekel A., Weissgerber M. (2024). EU and German foreign policy. E3G. <https://www.e3g.org/news/eu-and-german-foreign-policy/>

Наступним кроком є узгодження глобальних правил торгівлі, координація механізмів ціноутворення на викиди вуглецю та встановлення екологічних стандартів для ключових галузей у співпраці зі США, Китаєм, Японією та країнами G20.

Німеччина також формує стратегічні партнерства в межах так званої Афро-Євро-Азійської зони, яка охоплює Середземномор'я, Чорне море та Каспійський регіон. Співпраця з цими країнами передбачає розвиток «зелених» енергетичних коридорів та модернізацію інфраструктури. Відносини з Росією залишаються викликом, оскільки вона є головним постачальником нафти, газу та сировини. Напруження навколо проєкту «Північний потік – 2», а також від'єднання Балтійських країн, України та Молдови від пострадянської енергомережі є ключовими питаннями. Німеччина підтримує інтеграцію України до європейського енергоринку.

Німеччина приділяє увагу партнерству з країнами Магрибу, Єгиптом і Туреччиною як потенційними енергетичними хабами, що з'єднують Європу з Африкою, Близьким Сходом та Азією. Формування нових економічних і логістичних коридорів у цих регіонах є частиною європейської кліматичної стратегії та ініціативи «Зелений курс». Готовність країн-партнерів переходити на низьковуглецеву енергетику визначається не лише від їхньої внутрішньої політики, а й від глобальної реакції на зростаючу кількість екстремальних кліматичних явищ¹²⁸. У грудні 2023 року Федеральний уряд прийняв першу Стратегію кліматичної зовнішньої політики Німеччини. Вона об'єднує цілі кліматичної політики різних міністерств, узгоджує їх із загальними пріоритетами та створює чіткі рамки для послідовної кліматичної зовнішньої політики. Німеччина прагне просувати Паризьку угоду та утримувати глобальне потепління в межах 1,5°C, тісно співпрацюючи з європейськими партнерами. Країна прагне узгодити глобальні інвестиції з цілями кліматичної нейтральності,

¹²⁸ Maihold G., Mair S., Müller M., Vorrath J., & Wagner C. (Eds.). (2021). Deutsche Außenpolitik im Wandel. SWP. Research Paper 10. https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP10_GermanForeignPolicy.pdf

стійкості та біорізноманіття, надаючи пріоритет кліматичній справедливості для вразливих регіонів, особливо в Африці та малих островних державах, що розвиваються¹²⁹.

Отже, Німеччина інтегрує кліматичну політику у свою національну та європейську стратегію сталого розвитку, визнаючи її як ключовий фактор світової безпеки. Завдяки амбітним цілям зі скорочення викидів та адаптації до наслідків зміни клімату, країна прагне сприяти глобальним зусиллям у рамках Паризької угоди та Європейського Зеленого курсу. Особлива увага приділяється підтримці вразливих регіонів, а також налагодженню міжнародної співпраці через ініціативи з кліматичної дипломатії, що сприяють інтеграції кліматичних питань у глобальні політичні процеси.

2.4. Міграційна політика

Федеративна Республіка Німеччина відіграє ключову роль у міжнародних зусиллях щодо розв'язання проблеми міграції та вимушеного переміщення. Як одна з провідних країн-приймачів біженців і водночас один із найбільших донорів у контексті переміщення, вона докладає значних зусиль для підтримки як біженців, так і приймаючих країн¹³⁰. Значна частина міграційної політики Німеччини ґрунтується на принципах Женевської конвенції про статус біженців, Глобального договору про біженців і зобов'язаннях, що впливають із Глобальних форумів з питань біженців. Водночас країна прагне поєднувати гуманітарну допомогу із заходами розвитку, що дозволяє біженцям та внутрішньо переміщеним особам (ВПО) відновлювати автономність та уникати довготривалої залежності від гуманітарної допомоги¹³¹.

Федеральний уряд підтримує заходи, що сприяють безпечному та

¹²⁹ The Federal Government. (2023). *Strategy on Climate Foreign Policy*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2633116/a4e03e8283b9479559ef2dc3b741624a/kap-strategie-en-data.pdf>

¹³⁰ Crane M. (2015). «New German foreign policy». *DW*. <https://www.dw.com/en/opinion-2015-german-foreign-policy-has-been-reshaped/a-18934501>

¹³¹ Knaus G. (2021). *Action Plan for Migration and Foreign Policy*. *DGAP*. <https://dgap.org/en/research/publications/action-plan-migration-and-foreign-policy>

добровільному поверненню біженців, забезпеченню доступу до соціальних послуг, інтеграції до національних систем соціального захисту, зокрема до ринку праці та системи охорони здоров'я. Німеччина активно працює у керівних органах стабілізаційних механізмів, Світового банку та фінансових інструментів боротьби зі змінами клімату, виступаючи за врахування інтересів біженців, ВПО, а також приймаючих громад і країн¹³².

Велика увага приділяється захисту ВПО, які нерідко залишаються залежними від гуманітарної допомоги впродовж багатьох років і стикаються з повторними переміщеннями через конфлікти або природні катастрофи, спричинені змінами клімату. Німеччина підтримує комплексні заходи на гуманітарному, політичному, соціальному та економічному рівнях, спрямовані на сталий вихід із ситуації внутрішнього переміщення. Вона закликає до реалізації рекомендацій високого рівня Панелі з питань внутрішнього переміщення та Плану дій щодо внутрішнього переміщення, а також наполягає на тому, що країни, які зазнали кризи, мають нести відповідальність за захист прав та безпеку своїх переміщених громадян¹³³.

Федеративна Республіка Німеччина, під керівництвом канцлерки Ангели Меркель, 2015 року ухвалила одне з найбільш значущих рішень у сфері міграційної політики, залишивши кордони відкритими для понад мільйона шукачів притулку з Сирії, Афганістану, Іраку та країн Африки. В основі цієї політики лежало прагнення до гуманного ставлення до біженців, що Меркель неодноразово підкреслювала своєю знаменитою фразою: «Ми впораємося»¹³⁴.

Однак зростаючий потік мігрантів створив серйозні виклики для ЄС, зокрема щодо розподілу відповідальності між державами-членами та контролю

¹³² Auswärtiges Amt. (2022). *Menschenrechte: Fundament deutscher Außenpolitik*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/menschenrechte/01-menschenrechte-fundament>

¹³³ Auswärtiges Amt. (2024). *Strategie des Auswärtigen Amts zur humanitären Hilfe im Ausland*. [https://www.auswaertiges-](https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf)

[amt.de/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf](https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf)
¹³⁴ Закіянов Д. (2021). Спадщина Меркель: 7 епохальних здобутків «королеви Європи». *Mind.ua*. <https://mind.ua/publications/20234518-spadshchina-merkel-7-epohalnih-zdobutkiv-korolevi-evropi>

за зовнішніми кордонами¹³⁵. Враховуючи ці виклики, Німеччина відіграла провідну роль у формуванні нової європейської стратегії щодо міграції. Канцлерка Ангела Меркель ініціювала домовленість між ЄС і Туреччиною 2016 року, за якою Анкара взяла на себе зобов'язання стримувати потоки мігрантів, отримавши в обмін фінансову підтримку у розмірі 3 мільярдів євро. Подібні угоди згодом були укладені з Лівією та Марокко, що сприяло зменшенню нелегальної міграції до Європи¹³⁶.

З часом ситуація стабілізувалася. Частка працевлаштованих біженців досягла 64,3 % 2019 року, що свідчить про певний успіх інтеграційної політики. Проте мігранти потребують значних інвестицій у навчання та адаптацію. Внутрішньополітичний ландшафт Німеччини також змінився: праві популісти з «Альтернатива для Німеччини» здобули підтримку на хвилі критики міграційної політики уряду Меркель. Попри певний прогрес, суспільна думка залишалася розділеною. Опитування показували, що понад половина громадян негативно оцінювали політику прийому біженців, а лише 30 % підтримували її. Хоч Німеччина і змогла частково впоратися з викликами міграційної кризи, питання інтеграції, ринку праці та суспільної згоди щодо майбутньої міграційної політики залишалися відкритими¹³⁷.

У березні 2020 року німецький уряд ухвалив рішення тимчасово припинити прийом біженців у рамках «Програми переселення» через пандемію коронавірусу. Це стосувалося як угоди між ЄС і Туреччиною, так і інших механізмів прийому мігрантів¹³⁸.

¹³⁵ Thumann M. (2017). Die Welt wartet nicht. *ZEIT ONLINE*. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-11/deutsche-aussenpolitik-eu-weltpolitik-5vor8>

¹³⁶ Terry K. (2021). The EU-Turkey deal, five years on: A frayed and controversial but enduring blueprint. *Migration Policy Institute*. <https://www.migrationpolicy.org/article/eu-turkey-deal-five-years-on>

¹³⁷ Гілле П., Барановська М. Чи впоралася Німеччина з міграційною кризою: цифри і факти. *DW*. <https://www.dw.com/uk/chy-vporalasianimechchyna-z-mihratsiinoiu-kryzoiu-tsyfry-i-fakty/a-54813046>.

¹³⁸ The Federal Government. (2020). German multilateral efforts in the fight against the COVID-19 pandemic. *Factsheet*. <https://tiflis.diplo.de/blob/2433220/844d1b417f03c8dc29e257a55c4b43db/factsheet-german-multilateral-efforts-covid-19-eng-data.pdf>

Попри закриття кордонів для нових шукачів притулку, Німеччина та Франція висловили готовність збільшити гуманітарну допомогу для біженців у Туреччині, де перебувало близько чотирьох мільйонів осіб, переважно з Сирії. Ця ситуація знову актуалізувала питання угоди ЄС-Туреччина 2016 року. Турецький президент Реджеп Тайїп Ердоган вимагав її перегляду, що могло вплинути на подальші міграційні процеси в Європі.

Пандемія COVID-19 стала фактором, що змінив міграційну політику Німеччини, зосередивши увагу на підтримці біженців за межами ЄС, а не на їхньому прийомі всередині країни¹³⁹.

Російське вторгнення в Україну спричинило найбільшу з часів Другої світової війни хвилю біженців, значна частина яких попрямувала до Німеччини. Станом на кінець 2022 року понад 4,8 мільйона українців отримали тимчасовий захист у країнах ЄС, серед яких найбільше до Німеччини. Через зростаючий потік біженців німецька влада зіткнулася з труднощами у розміщенні та забезпеченні соціальних послуг. Федеральний уряд разом із місцевою владою запровадив додаткові заходи, зокрема створення нових житлових місць та розширення програм інтеграції. Наприклад, у Берліні планувалося створити 10 тисяч додаткових місць для розміщення українців. На рівні ЄС війна в Україні загострила дискусії про реформу міграційної політики. Відсутність єдиного механізму розподілу біженців серед держав-членів створює нерівномірне навантаження на окремі країни. Проблема також ускладнюється зростанням міграційного тиску з інших регіонів, таких як Близький Схід та Північна Африка.

У відповідь на ці виклики ЄС планує посилити охорону зовнішніх кордонів і переглянути механізми розподілу шукачів притулку. Проте дискусії щодо міграційної політики залишаються напруженими, оскільки країни першого в'їзду, такі як Італія та Греція, наполягають на більшій відповідальності північних країн, зокрема Німеччину¹⁴⁰. Федеративна Республіка Німеччина

¹³⁹ Губар О. (2020). Через коронавірус ФРН припиняє приймати шукачів притулку. DW. <https://www.dw.com/uk/chez-koronavirus-nimechchyna-prypyniaie-prymaty-shukachiv-prytulku/a-52828000>

¹⁴⁰ European Council. (n. d.). *How the EU manages migration flows*. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/managing-migration-flows/>

залишається важливим актором у формуванні європейської міграційної політики, водночас стикаючись із викликами, пов'язаними як з війною в Україні, так і зі зростаючими міграційними потоками з інших регіонів¹⁴¹.

Таким чином, міграційна політика Німеччини є важливим елементом не тільки національної, але й європейської стратегії щодо врегулювання проблеми міграції та вимушеного переміщення. Німеччина активно підтримує біженців та внутрішньо переміщених осіб через комплексний підхід, який поєднує гуманітарну допомогу та розвиткові ініціативи, забезпечуючи інтеграцію та автономність. Водночас, країна зіткнулася з численними викликами, зокрема через зростання міграційних потоків, політичний супротив, а також проблеми із розподілом відповідальності серед держав ЄС. Ключові рішення, зокрема щодо відкриття кордонів 2015 року та участь в угодах з Туреччиною та іншими країнами, відображають прагнення Німеччини до гуманного підходу до міграційних процесів, хоча реалізація цих ініціатив ставить питання про ефективність європейської співпраці. Українська війна 2022 року знову актуалізувала ці проблеми, посилюючи тиск на соціальні та інтеграційні системи країни. Незважаючи на певний успіх у питаннях інтеграції, політичні та соціальні суперечності щодо міграційної політики залишаються важливими темами на порядку денному як для Німеччини, так і для ЄС загалом.

2.5. Феміністична зовнішня політика

Феміністична зовнішня політика є новим напрямом як зовнішньої, так і внутрішньої політики держав. Найпершою державою, яка запровадила феміністичну дипломатію є Швеція (2014 року). Згодом цей приклад унаслідували й інші держави, в тому числі і Німеччина аж 2021 року¹⁴².

Феміністична зовнішня політика Німеччини в основі своїй спрямована на те, щоб кожна людина – незалежно від статі, походження чи ідентичності – мала

¹⁴¹ Пірерт Б. (2022). Що зміниться у міграційній політиці ЄС в 2023 році. DW. <https://www.dw.com/uk/so-zminitsa-u-migracijnij-politici-es-v-2023-roci/a-64220445>

¹⁴² Zilla C. (2022). Feminist Foreign Policy. Concepts, core components and controversies. SWP. <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2022C48/>

рівні права, можливості та представництво в усіх сферах життя. В основі цієї політики лежить переконання, що справжній мир, безпека та процвітання можуть бути досягнуті лише тоді, коли всі люди беруть активну участь у політичних, соціальних та економічних процесах. Вона кидає виклик укоріненим владним структурам, застосовуючи трансформаційний, міжсекторальний підхід, який виходить за гендерні рамки і спрямований на подолання дискримінації за походженням, релігією, інвалідністю, сексуальною орієнтацією тощо¹⁴³. На практиці це означає, що Німеччина інтегрує принципи гендерного підходу в усі аспекти своєї міжнародної діяльності – від дипломатії та торгівлі до гуманітарної допомоги, врегулювання кризових ситуацій та кліматичної дипломатії. Виступаючи за рівність, ця політика має на меті не лише покласти край дискримінації в усьому світі, але й використати переваги різних поглядів у вирішенні деяких з найбільш нагальних глобальних проблем, таких як кліматична криза та сталий розвиток¹⁴⁴.

Феміністична зовнішня політика Німеччини базується на засадах, встановлених Швецією 2014 року. Наслідуючи її приклад, Німеччина зосередилася на трьох основних цілях: забезпечення рівних прав жінок і дівчат, сприяння їхньому справедливому представництву в усіх секторах суспільства та гарантування рівного доступу до ресурсів. Варто зазначити, що уряд Шольца вже досягнув певних змін в німецькому зовнішньополітичному апараті з акцентом на збільшенні частки жінок на керівних посадах: між 2020 і 2022 роками частка жінок серед генеральних директорів у Федеральному міністерстві закордонних справ зросла з 21,9 % до 36,4 %, а серед голів місій за кордоном – з 19,4 % до 27,1 %¹⁴⁵.

¹⁴³ Federal Foreign Office. (2023). *Shaping Feminist Foreign Policy*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/2585076/4d2d295dad8fb1c41c6271d2c1a41d75/ffp-leitlinien-data.pdf>

¹⁴⁴ Cheung J. (2022). *Germany's Feminist Foreign Policy*. Federal Foreign Office. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2586948/f6c01d6ca83cbf4ad821506beaca5812/cheung-data.pdf>

¹⁴⁵ Brechenmacher S. (2023). Germany Has a New Feminist Foreign Policy. What Does It Mean in Practice? *Carnegie Endowment for International Peace*.

Феміністична зовнішня політика Німеччини є значним кроком на шляху до інтеграції гендерної рівності в усі сфери міжнародної діяльності, включно з гуманітарною допомогою. Німеччина продовжує розвиватися як провідний гуманітарний донор, і її прихильність до гендерно-орієнтованої політики підкріплює ідею про те, що рівноправна участь веде до більш ефективних і стійких рішень. Постійний міжнародний діалог і науково обґрунтовані стратегії зміцнюють роль Німеччини у формуванні інклюзивних гуманітарних рамок, а ключовим завданням залишається перетворення зобов'язань на реальний вплив, щоб феміністична політика залишалася рушійною силою глобальної дипломатії та гуманітарної допомоги¹⁴⁶.

Важливою складовою феміністичної зовнішньої політики Німеччини є підтримка Порядку денного «Жінки, мир і безпека» – глобальної ініціативи, започаткованої Резолюцією РБ ООН – що знаходить практичне втілення через Національний план дій 2021–2024 та активну участь у міжнародних ініціативах. ФРН виступає за систематичне включення жінок і дівчат в процеси прийняття рішень у кризових регіонах, надання гуманітарної допомоги з урахуванням гендерного аспекту, боротьбу із сексуальним насильством під час конфліктів та забезпечення гендерно-орієнтованого відновлення після криз¹⁴⁷.

Феміністична зовнішня політика Німеччини представляє трансформаційний підхід до врегулювання кризових ситуацій, наголошуючи на гендерній рівності, інклюзивності та інтерсекціональності. Інтегруючи гендерно-орієнтовані та гендерно-трансформаційні заходи у свою зовнішню політику, Німеччина прагне розширити можливості маргіналізованих груп та забезпечити їхню активну участь у реагуванні на кризи та врегулюванні конфліктів. Основна мета – послідовно враховувати гендерну рівність у німецькій зовнішньополітичній

<https://carnegieendowment.org/research/2023/03/germany-has-a-new-feminist-foreign-policy-what-does-it-mean-in-practice?lang=en>

¹⁴⁶ Federal Foreign Office. (2024). *Gender in Germany's humanitarian assistance*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/2647922/160808b7f261c1f54fb18c1f841b2140/gender-in-huhi-data.pdf>

¹⁴⁷ Federal Foreign Office. (2024). *Gender in...*

діяльності під час кризових ситуацій. Надалі завдання полягає в тому, щоб перетворити ці зобов'язання на відчутні та довготривалі результати, гарантуючи, що феміністична зовнішня політика продовжуватиме сприяти значущим змінам у світовій дипломатії та врегулюванні кризових ситуацій¹⁴⁸.

Отже, феміністична зовнішня політика Німеччини слугує провідним орієнтиром, гарантуючи, що прагнення до рівності та інклюзивності лежить в основі всіх її міжнародних відносин та ініціатив. Вона спрямована на забезпечення рівних прав, представництва та доступу до ресурсів для всіх, незалежно від статі чи соціального статусу. Німеччина вже досягла прогресу у реформуванні власної дипломатичної системи та продовжує розвивати інклюзивні гуманітарні стратегії. Головним викликом залишається практична реалізація цих принципів, щоб забезпечити їхній довготривалий вплив на міжнародну політику та глобальну стабільність.

¹⁴⁸Federal Foreign Office. (2024). *Gender strategy for foreign policy crisis engagement*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/2647924/ad2d6af354b4228502fbc34fbdebc9f9/genderstrategie-krise-data.pdf>

РОЗДІЛ 3

УКРАЇНА У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ФРН ПІСЛЯ 2014 РОКУ

3.1. Політика ФРН щодо України в умовах безпекових викликів

Федеративна Республіка Німеччина стала важливим союзником України у боротьбі з російським вторгненням. Як члени ЄС та НАТО, Німеччина активно впливає на політичні та безпекові процеси в Європі, зокрема на євроінтеграційне і євроатлантичне майбутнє України.

Об'єднання Німеччини та здобуття незалежності Україною відбулися з річним інтервалом. Хоча уряд Німеччини спершу обережно ставився до нових незалежних держав після розпаду СРСР, саме Німеччина стала першою західноєвропейською країною, що відкрила посольство в Україні. До 2014 року зовнішня політика Німеччини щодо України відповідала концепції «динаміки в стабільності», запропонованою Г.-Д. Геншером 1990 року. Важливим аспектом зовнішньої політики ФРН було збереження економічних інтересів, зокрема через експортний характер економіки країни¹⁴⁹. Відносини з Україною часто розглядалися через призму німецько-російських зв'язків, адже Росія була ключовим торговим партнером для Німеччини¹⁵⁰.

Коаліційній угоді першого уряду «великої коаліції» А. Меркель 2005 року було зазначено, що Німеччина підтримуватиме демократичні та економічні реформи в Україні, сприяючи її співпраці з ЄС¹⁵¹. Цей курс продовжувався і в подальші роки, зокрема в рамках ініціативи «Східного партнерства», яку підтримала Німеччина 2009 року. Однак, через побоювання загострення відносин з Росією, Німеччина виступила проти надання Україні та Грузії ПДЧ на саміті в Бухаресті 2008 року. Однак підтримка Німеччиною підписання угоди

¹⁴⁹ Кривонос Р. А. (2023). *Зовнішньополітичні стратегії урядів Ангели Меркель*. Конфронтація та співробітництво в міжнародних відносинах: теорія і практика: збірник наукових праць. Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2023.

¹⁵⁰ Мойсюк В. (2022). Європейська зовнішня політика щодо євроінтеграційного курсу України (на прикладі німецько-української взаємодії під час канцлерства Ангели Меркель). (с. 217-228). *Міжнародний науковий вісник*. № 1-2 (25-26) (2022)

¹⁵¹ Gemeinsam für Deutschland. Mit Mut und Menschlichkeit. Koalitionsvertrag von CDU, CSU und SPD vom 11. November 2005. https://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/downl/05_11_11_koalitionsvertrag_langfassung_navigierbar-1.pdf

між ЄС та Україною, що передбачала створення зони вільної торгівлі та безвізового режиму для громадян України, стала важливою подією на шляху євроінтеграції. Відмова В. Януковича підписати «Угоду про асоціацію» спричинила протестні рухи в Україні, що вилились в Євромайдан та «Революцію Гідності».

Анексія Криму та початок неоголошеної війни на Сході України стали поворотним етапом у зовнішній політиці ФРН щодо України. Німецький уряд засудив анексію Росією українського Криму та військові дії проти України і відмовився визнавати включення Криму до складу російської держави. У квітні 2014 року на засіданні Європейської Ради за наполяганням ФРН було ухвалено рішення про введення економічних санкцій проти Росії. Але незважаючи на запровадження санкцій, німецький уряд, враховуючи залежність від російських енергоносіїв, продовжував сприяти будівництву та введенню в дію газопроводів «Північний потік» та «Північний потік – 2», які будувалися в обхід української території¹⁵².

Із-за побоювань спровокувати Росію на подальшу ескалацію, канцлерка Ангела Меркель була ініціатором так званого «нормандського формату» переговорів за участі Федеративної Республіки Німеччина, Французької Республіки, України та країни-агресорки Росії щодо припинення війни на Сході України. Ця дипломатична ініціатива не змогла забезпечити мирне врегулювання та відновлення контролю України на території окупованих районів Луганської та Донецької областей. Переговори у «нормандському форматі» закінчилися підписанням 2015 року Мінських угод, які неоднозначно сприймалися українським народом, оскільки значна частина української території залишалася окупованою. На цих територіях, за ініціативою тодішнього міністра закордонних справ Ф.-В. Штайнмаєра пропонувалося провести вибори,

¹⁵² Кривонос Р. А. (2023). *Зовнішньополітичні стратегії урядів Ангели Меркель. Конфронтація та співробітництво в міжнародних відносинах: теорія і практика: збірник наукових праць*. Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2023.

не очікуючи їх деокупації¹⁵³. Ця ініціатива, відома як «формула Штайнмаєра», теж викликала неприйняття і спротив в українському суспільстві.

Одночасно варто зазначити, що в період між 2014 та 2022 роками ФРН постійно надавала Україні фінансову допомогу на проведення структурних реформ та відбудову деокупованих територій. За обсягами наданої фінансової допомоги ФРН поступалася тільки США та ЄС¹⁵⁴.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року стало «переломним моментом» в зовнішній політиці Німеччини. 27 лютого канцлер Олаф Шольц виступив із промовою перед німецьким парламентом в якій заявив, що напад Путіна на Україну створив «нову реальність», яка потребує чіткої відповіді. Тому Німеччина буде постачати Україні зброю для оборони своєї країни і буде намагатися відмовити Путіна від подальшого військового курсу. Німеччина, разом іншими країнами-членами ЄС прийняли пакет економічних санкцій, які передбачали припинення фінансування російських банків і державних компаній, заборону експорту передових технологій, обмеження у видачі віз російським чиновникам, «замороження» російських інвестицій, відключення великих російських банків від мережі SWIFT, а також ряд санкцій проти самого російського диктатора та його найближчого оточення¹⁵⁵. ФРН, поряд з іншими країнами-членами НАТО, стала учасницею платформи «Рамштайн», створеної за ініціативою міністра оборони США Ллойда Остіна, і фінансувала пакети військової допомоги Україні.

Німецький парламент 28 квітня 2022 року проголосував за прискорення постачання необхідної Україні військової техніки та розширення переліку важких та складних систем озброєння, але з умовою, що це буде відбуватися в умовах кругового постачання і не зашкодить обороноздатності самої

¹⁵³ Замятін В., Юрчишин В. (2024). Німеччина на шляху до відновлення лідерства. Разумков центр. *Зовнішня політика*. 2024.

¹⁵⁴ Європейська правда. (2019). *Німецькі ЗМІ: з 2014 року Німеччина допомогла Україні сумою в 1,4 млрд євро*. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/09/26/7101215/>

¹⁵⁵ Bundesregierung. (2022). *Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022*. Sonntag, 27. Februar 2022 <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356>

Німеччини¹⁵⁶. Тому німецький уряд, і, особливо, канцлер Олаф Шольц, був надзвичайно обережний при формуванні вмісту пакетів військової допомоги від Німеччини, всіляко затягував цей процес, мотивуючи це побоюванням спричинити початок Третьої світової війни. Водночас, Німеччина, разом із Францією, очолила Коаліції спроможностей «Інтегрована протиповітряна і протиракетна оборона» та «Бронетехніка» і зробила значні внески у фінансування таких коаліцій спроможностей як «Морська безпека», «Інформаційні технології», «Безпілотники» та «Розмінування». За обсягами фінансової та військової допомоги Україні, наданої протягом 2022–2024 років Німеччина є лідером серед європейських країн¹⁵⁷.

У червні 2023 року ФРН, вперше за історію свого існування, прийняла «Стратегію національної безпеки», де Україна згадується в контексті російської агресії. Російська агресія розглядається як ключова загроза європейському миру та безпеці і впливає на безпеку Німеччини. Тому підтримка України у її міжнародно визнаних кордонах та підтримка її інтеграційного поступу до ЄС є одним із важливих векторів у забезпеченні національної безпеки ФРН¹⁵⁸.

Важливим «історичним кроком», за висловом канцлера ФРН Олафа Шольца в політиці ФРН щодо України стало підписання 16 лютого 2024 року Угоди про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина¹⁵⁹. В Угоді зазначалося, що Німеччина буде надавати підтримку Українській державі у її зусиллях, спрямованих на

¹⁵⁶ Deutscher Bundestag. (2022). Bundestag stimmt für Lieferung schwerer Waffen an die Ukraine. *Dokumente*. <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2022/kw17-de-selbstverteidigung-ukraine-891272>

¹⁵⁷ Шмигаль Д. (2024). Німеччина надала Україні допомоги на 37 млрд євро. Це найбільше серед європейських країн. *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-nimechchyna-naybilshe-dopomohy-ukrayina/33236243.html>

¹⁵⁸ Bundesregierung. (2023). Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. *Nationale Sicherheitsstrategie*. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>

¹⁵⁹ Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. Офіційний сайт Президента України. 16 лютого 2024. <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985>

самозахист стільки, стільки буде потрібно у військовій, економічній, політичній та гуманітарній сферах.

Зовнішня політика ФРН щодо України у досліджуваний період зазнавала значних змін в залежності від загальної безпекової ситуації в Європі та взаємовідносин із Росією. До 2014 року політика ФРН щодо України відзначалася прагматизмом та обережністю. Розбудова відносин з Україною не була серед її зовнішньополітичних пріоритетів, розглядалася через призму економічних зв'язків з Росією і керувалася принципом «динаміки у стабільності» для уникнення конфронтації з Росією. Підтримка економічних та демократичних реформ в Україні відбувалася без чіткої інтеграційної перспективи її членства в ЄС та НАТО.

Після анексії українського Криму та початку війни на Донбасі ФРН засудила російську агресію, була одним із ініціаторів введення економічних санкцій проти Росії, але продовжувала будівництво «Північного потоку – 2» в обхід України з метою отримання дешевих російських енергоносіїв. Дипломатичні ініціативи (переговори у «нормандському форматі, Мінські угоди, «формула Штайнмаєра»), не забезпечили реального закінчення війни та повернення Україні її окупованих територій.

Широкомасштабне вторгнення російських військ в Україну зумовило значні зміни в політиці ФРН щодо України. Російська агресія була визнана ключовою загрозою європейській безпеці і безпеці Німеччини¹⁶⁰, країна стала учасницею «Рамштайну» та одним із лідерів військової та фінансової допомоги Україні серед європейських країн, але при формуванні пакетів військової допомоги майже завжди висувалися певні обмеження та застереження.

У прийнятій 2023 року першій в історії Німеччини «Стратегії національної безпеки» допомога Україні у протистоянні російській агресії була визначена одним із пріоритетів німецької безпекової політики. Підписана 2024 року Угода

¹⁶⁰ Bundesregierung. (2023). Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. *Nationale Sicherheitsstrategie*. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>

про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина стала важливим кроком у подальшій розбудові стратегічного партнерства між обома країнами.

3.2. Реалізація українського вектора в зовнішній політиці ФРН

Незважаючи на традиційно обережний підхід Німеччини до відносин з Україною, зумовлений прагненням зберегти баланс у взаєминах з Росією, Берлін усе ж відігравав важливу роль у підтримці України протягом 2014–2024 років. Німеччина, як ключова держава Європейського Союзу, поступово адаптувала свою політику до нових безпекових викликів, запроваджуючи санкції проти Росії, долучаючись до міжнародних дипломатичних ініціатив та надаючи значну фінансову, гуманітарну і військову допомогу Україні.

Федеративна Республіка Німеччина відіграє ключову роль у політичній підтримці України. Водночас Німеччина є одним із найзначніших інвестиційних і торговельних партнерів, активно сприяючи європейським перетворенням країни¹⁶¹. Реалізація основних напрямів зовнішньої політики ФРН щодо України у цей період демонструє еволюцію німецької стратегії: від обмеженої підтримки реформ до активної участі у зміцненні обороноздатності та євроінтеграційних прагнень України.

Після Революції Гідності ФРН суттєво розширила масштаби своєї підтримки України. Лише за період 2014–2017 років Німеччина надала понад 377 млн євро на двосторонні програми розвитку, спрямовані на зміцнення економічної стабільності, покращення державного управління та підтримку демократичних інституцій. Значна частина коштів спрямовувалася на соціальні проекти, зокрема на допомогу внутрішньо переміщеним особам у межах ініціативи «Подолання причин переміщення – реінтеграція переселенців»¹⁶².

¹⁶¹ Коваль-Гончар М. (2020). Головування Німеччини у раді ЄС: сильніша Європа та шанси для України. *Рада зовнішньої політики «Українська призма»*. Аналітична записка. <http://prismua.org/wp-content/uploads/2020/07/Germany3-1.pdf>

¹⁶² Steinmeier F.-W. (2015). Crisis, Order, Europe. Review 2014. *Federal Foreign Office*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/692042/cef1f6308ebdb0d2d7c62725089c4198/review2014-data.pdf>

Гуманітарна складова політики ФРН включає значні фінансові вливання у розвиток громадянського суспільства, освіти, науки та місцевого самоврядування. З 2014 року було надано понад 440 мільйонів євро на двосторонні проєкти, а сума гуманітарної допомоги перевищила 40 мільйонів євро¹⁶³. Окремим напрямом гуманітарної діяльності Німеччини стала допомога постраждалим від бойових дій на Донбасі. Загальний обсяг фінансування перевищив 74 млн євро, ставши найбільшим постачальником гуманітарної допомоги регіону¹⁶⁴.

Під час свого головування в Раді ЄС Німеччина ініціювала так званий «Стратегічний компас» у 2020 році. Він спрямований на визначення чіткого курсу спільної політики. Тоді ж було створено Європейський фонд миру, спрямований на покриття спільних витрат на операції СПБО¹⁶⁵. З лютого 2022 року він відіграє важливу роль у підтримці України в її захисті від агресивної війни проти Росії.

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року Німеччина суттєво змінила свою зовнішньополітичну стратегію щодо України. Берлін перейшов від обережної дипломатії до активної підтримки Києва, що проявилось в кількох ключових напрямках. Берлін значно розширив обсяги допомоги, зосередившись на гуманітарній підтримці, військовій допомозі, відновленні інфраструктури, сприянні економічному розвитку та інтеграції України до європейських структур. Німеччина стала одним із головних постачальників військової допомоги Україні. Вперше за історію двосторонніх відносин Берлін почав передавати сучасне озброєння, включаючи системи ППО, танки, артилерію та боєприпаси¹⁶⁶. Німеччина також фінансує навчання

¹⁶³ Райхель Е. (2017). Ми стоїмо на боці України. (с. 427-435). *Україна Дипломатична*.

¹⁶⁴ Райхель Е. (2018). Поглиблення партнерських відносин між Німеччиною та Україною. (с. 423-431). *Україна Дипломатична*.

¹⁶⁵ Коваль-Гончар М. (2020). Головування Німеччини у раді ЄС: сильніша Європа та шанси для України. *Рада зовнішньої політики «Українська призма»*. Аналітична записка. <http://prismua.org/wp-content/uploads/2020/07/Germany3-1.pdf>

¹⁶⁶ Шелемба М., Мойсюк В. (2022). Еволюція відносин України і Німеччини внаслідок повномасштабного вторгнення Росії. (с. 77-86). *Геополітичні пріоритети України*. № 2(29).

українських військових, забезпечує логістичну підтримку та допомагає розбудовувати оборонний сектор України. Окрім цього, Берлін продовжує виділяти кошти на закупівлю зброї та військового обладнання, що підтверджується багаторічними програмами фінансування оборонної сфери¹⁶⁷. Федеральне міністерство оборони Німеччини відіграє ключову роль у зміцненні обороноздатності України. Загальний обсяг військової допомоги від Німеччини вже перевищив 14,31 млрд євро, що робить її найбільшим військовим донором України в Європі та другим у світі після Сполучених Штатів Америки¹⁶⁸.

Хоча Німеччина поступово нарощує військову та фінансову допомогу Україні, цей процес відбувається повільно. Берлін нерідко затулює ухвалення спільних рішень у межах ЄС і НАТО, що викликає невдоволення серед союзників¹⁶⁹. З розвитком війни Німеччина поступово збільшувала свій військовий внесок, зокрема, постачала бойові танки. Втім, ця активізація відбувалася поступово і здебільшого була реакцією на зростаючий зовнішній і внутрішній тиск, а не проактивними стратегічними рішеннями¹⁷⁰.

Федеративна Республіка Німеччина відіграє важливу роль у фінансовій та гуманітарній підтримці України. Крім багатомільярдної макрофінансової допомоги через ЄС, Берлін надає прямі дотації українському бюджету та підтримує гуманітарні ініціативи. Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини з лютого 2022 року виділило понад 1,3 мільярда євро на гуманітарні потреби. Окремо на зимову підтримку населення було спрямовано 235 мільйонів євро. Особливу увагу приділено допомозі тим, хто змушений залишатися поблизу лінії фронту – літнім людям, важкохворим, особам з інвалідністю, а

¹⁶⁷ Auswärtiges Amt. (2025). *Germany continues to stand firmly by Ukraine's side*. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/ukraine-node/ukraine-solidarity-2513994>

¹⁶⁸ Bundesregierung. (2025). *Bilaterale Unterstützungsleistungen der Bundesregierung für die Ukraine und Menschen aus der Ukraine*. <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/975228/2201464/d49bba60e30a4e4c39897f1d79ca8d33/liste-ukr-bilaterale-hilfe-data.pdf?download=1>

¹⁶⁹ Борисфен Інтел. (2022). *Олаф Шольц та його європейська поведінка політика-одинака*. <https://bintel.org.ua/analytics/olaf-sholc-ta-jogo-yevropejska-povedinka-politika-odinaka/>

¹⁷⁰ Kapp L. C., Fix L. (2023). *German, French, and Polish Perspectives on the War in Ukraine*. (pp. 321–332). *Polarization, Shifting Borders and Liquid Governance*.

також внутрішньо переміщеним особам. Важливими напрямками є психологічна підтримка та допомога жертвам сексуального й гендерно зумовленого насильства¹⁷¹.

Уряд ФРН фінансує програми допомоги біженцям, включаючи виплати для муніципалітетів і земель, які розміщують та забезпечують українців житлом. Окрім фінансової допомоги, біженцям надаються соціальні виплати, медичне страхування, курси німецької мови та послуги з інтеграції. Створені цифрові платформи, зокрема Germany4Ukraine, що допомагають українцям оформити документи, знайти роботу та отримати соціальну допомогу. У рамках проєкту «Move» українські діти та молодь можуть брати участь у спортивних заходах для кращої інтеграції¹⁷².

Одним із головних векторів допомоги є сприяння відновленню та розвитку енергетичної інфраструктури України, яка постійно зазнає атак з боку Росії. Зокрема, через німецько-українське енергетичне партнерство та Міжнародну кліматичну ініціативу фінансується низка проєктів, спрямованих на модернізацію та відновлення енергосистеми України.

У межах Фонду підтримки енергетики України (Ukraine Energy Support Fund), який діє під егідою Європейської енергетичної спільноти, Німеччина фінансує ремонтні роботи, технічне обслуговування та захист енергетичної інфраструктури. Крім того, на рівні приватного сектору Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) разом із німецькими компаніями проводить кампанію зі збору коштів для підтримки української енергосистеми.

Німеччина активно сприяє розвитку відновлюваної енергетики в Україні, допомагаючи переходу до децентралізованих джерел енергії та підвищенню енергоефективності. Окремо підтримується процес структурної трансформації

¹⁷¹ Bundesregierung. (2023). Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. *Nationale Sicherheitsstrategie*. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>

¹⁷² ReliefWeb. (2025). How Germany is supporting Ukraine. OCHA. <https://reliefweb.int/report/ukraine/how-germany-supporting-ukraine-30-january-2025>

українських вугільних регіонів, що є важливим кроком на шляху до декарбонізації економіки¹⁷³.

Федеративна Республіка Німеччина наразі є важливим партнером для України, але потрібно розуміти, що насамперед, вона орієнтується на забезпечення власних безпекових інтересів та інтересів НАТО¹⁷⁴. Канцлер Олаф Шольц неодноразово наголошував на важливості координації військової допомоги із союзниками, підкреслюючи необхідність спільної позиції у цьому питанні. Такий підхід відображає прагнення ФРН зміцнити свої лідерські позиції в Європі, які зазнали певного послаблення через виклики, які пов'язані зокрема з війною в Україні.

Водночас геополітичні події прискорили процес європейської інтеграції України. Показовим моментом стало подання офіційної заявки на вступ до ЄС 28 лютого 2022 року, що символізувало стратегічний вибір країни. Попри те, що Європейська рада 23 червня підтримала надання Україні статусу кандидата, цей крок не означає негайного членства, а пов'язаний із виконанням низки реформ, зокрема у сфері правосуддя, боротьби з корупцією та узгодженням законодавства з європейськими нормами.

Німеччина підтримала європейські прагнення України, однак її позиція щодо членства в НАТО залишається обережною. Попри політичні заяви Києва про намір приєднатися до Альянсу, сам вступ є значно складнішим процесом, який вимагає одностайного схвалення всіх членів. ФРН, разом з іншими європейськими державами, визнає, що на тлі війни питання вступу України до НАТО є передчасним. Водночас Берлін, хоч і не готовий до негайного розширення Альянсу, не заперечує перспективу членства України в майбутньому.

¹⁷³ Bundesregierung. (2025). *Bilaterale Unterstützungsleistungen der Bundesregierung für die Ukraine und Menschen aus der Ukraine*. <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/975228/2201464/d49bba60e30a4e4c39897f1d79ca8d33/liste-ukr-bilaterale-hilfe-data.pdf?download=1>

¹⁷⁴ Європейська Правда. (2022). *Завдяки чому в Німеччині відбувся перелом щодо зброї для України*. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/06/6/7140698/>

Розуміючи довгострокову необхідність відновлення України, Німеччина активно долучається до розробки механізмів економічної та інфраструктурної підтримки країни. Канцлер Шольц на конференції в Берліні 25 жовтня 2022 року зазначив, що план відбудови є не лише викликом, а й інвестицією у майбутнього члена ЄС¹⁷⁵.

Тому, зовнішня політика Німеччини щодо України у 2014–2024 роках пройшла еволюцію від обережної підтримки до активної участі у зміцненні обороноздатності та євроінтеграційних прагнень України. Німеччина стала важливим фінансовим, гуманітарним і військовим партнером, надаючи значну допомогу у різних сферах. Незважаючи на поступове нарощування допомоги, її стратегія залишалася обережною, орієнтуючись на забезпечення власних безпекових інтересів та інтересів НАТО. Водночас, Німеччина активно підтримує європейські прагнення України, сприяючи її інтеграції в ЄС та розвитку енергетичної інфраструктури.

3.3. Зміна політики ФРН щодо України після приходу до влади уряду Фрідріха Мерца

У грудні 2024 року розгорнулась криза всередині уряду Німеччини. У той час Федеральний канцлер Олаф Шольц звернувся до Бундестагу з проханням висловити йому вотум довіри після розпаду коаліції «світлофор», що втратила єдність у ключових питаннях внутрішньої та зовнішньої політики. За підсумками голосування, канцлер, як і очікувалося, не отримав більшості голосів, а відповідно до процедури, передбаченої статтею 68 Основного закону ФРН, після проваленого вотуму довіри Шольц звернувся до Федерального президента Франка-Вальтера Штайнмаєра з проханням про розпуск Бундестагу.

Провівши консультації з лідерами парламентських фракцій, Федеральний президент дійшов висновку про відсутність перспектив для формування стабільної більшості в чинному складі парламенту, що створювало ризики для

¹⁷⁵ Шелемба М., Мойсюк В. (2022). Еволюція відносин України і Німеччини внаслідок повномасштабного вторгнення Росії. (с. 77-86). *Геополітичні пріоритети України*. № 2(29).

політичної стабільності країни, та у своєму зверненні наголосив, що політична стабільність – важлива цінність, а нові вибори єдиний правильний крок для країни¹⁷⁶.

Після проведення дострокових парламентських виборів у Німеччині 23 лютого 2025 року найбільшу кількість голосів отримали Християнсько-демократичний союз та Християнсько-соціальний союз (блок ХДС/ХСС). Фрідріх Мерц, як їхній кандидат на посаду канцлера, був обраний главою уряду. 6 травня 2025 року Бундестаг проголосував за його кандидатуру на посаду Федерального канцлера Німеччини¹⁷⁷.

З приходом Фрідріха Мерца канцлером ФРН змінилася і риторика ведення політики щодо України та російської агресії проти неї. Новообраний канцлер Німеччини завжди критично ставився щодо розбудови тісних відносин з Росією. Ще до повномасштабного вторгнення Росії в Україну він критикував будівництво газопроводу «Північний потік – 2», наголошуючи, що в умовах зростання напруги на сході Європи доцільність цього проєкту викликає серйозні сумніви¹⁷⁸.

Із початком російського вторгнення в Україну 2022 року Мерц, перебуваючи в опозиції, жорстко критикував уряд Олафа Шольца за надто обережну позицію у питанні військової допомоги Києву¹⁷⁹. Він неодноразово звинувачував канцлера у зволіканні з постачанням озброєння, особливо сучасних систем, необхідних для захисту української цивільної інфраструктури. Одним із головних питань стала передача крилатих ракет «Taurus». Як опозиційний лідер,

¹⁷⁶ Deutscher Bundestag. (2024). Steinmeier verkündet Auflösung des Bundestags und Neuwahlen. *Bundestagsnachrichten*. <https://www.bundestag.de/presse/hib/kurzmeldungen-1035368>

¹⁷⁷ Deutschland.de. (2025). *Friedrich Merz: Konservativer Transatlantiker*. <https://www.deutschland.de/de/topic/politik/friedrich-merz-neuer-bundeskanzler>

¹⁷⁸ ZfK. (2018). Merz stellt Bau von Nord Stream 2 in Frage. *Zeitung für kommunale Wirtschaft*. <https://web.archive.org/web/20200302201620/https://www.zfk.de/politik/deutschland/artikel/ebfc2af73d56a2a23e76480df91817fd/merz-stellt-bau-von-nord-stream-2-in-frage-2018-12-03/>

¹⁷⁹ Tagesschau.de. (2024). *Merz würde «Taurus» liefern – aber «nicht einfach so»*. <https://www.tagesschau.de/inland/merz-taurus-miosga-100.html>

Мерц наполягав на необхідності надати ці ракети Україні¹⁸⁰. Водночас він зауважував, що якби сам обіймав посаду канцлера, то не обов'язково схвалив би це рішення без попередніх умов, але пізніше, вже в статусі канцлера, Мерц заявив про готовність передати «Taurus» у разі, якщо Росія не припинить обстріли української цивільної інфраструктури, а Франція та Велика Британія знімуть обмеження на використання своєї зброї, поставленої Україні.

Фрідріх Мерц в статусі канцлера ФРН наголосив на необхідності активної участі Європейського Союзу у забезпеченні довгострокового припинення вогню та укладенні мирної угоди з Росією. Він також підкреслив важливість участі США у процесі завершення війни в Україні та обговоренні післявоєнних гарантій безпеки.

Ларс Клінгбайль, який має стати міністром фінансів і віцеканцлером, зазначив, що новий уряд чітко стоїть на боці України, але утримався від конкретних заяв про постачання ракет Taurus, підкресливши, що уряд не буде публічно обговорювати конкретні типи зброї¹⁸¹.

Перші дні роботи Мерца на посаді канцлера були напруженими, амбітними і символічно важливими. Лише через день після офіційного вступу на посаду новий канцлер Німеччини Фрідріх Мерц миттєво задав дипломатичний тон. Його перші офіційні візити відбулися одразу до Парижа та Варшави, що свідчить про сильну європейську орієнтацію з першого дня. Мерц разом із президентом Франції Емманюелем Макроном домовилися про створення спільної безпекової ради для вирішення питань інвестицій у оборонний сектор. Під час зустрічі з прем'єр-міністром Дональдом Туском обговорювалися різні питання – від війни в Україні до забезпечення безпеки на кордонах і боротьби з нелегальною міграцією. Таким чином, новообраний канцлер має на меті поліпшити відносини

¹⁸⁰ Grosse G. (2024). Bundestag stimmt gegen Unions-Antrag. *Frankfurter Allgemeine*. <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/taurus-lieferung-abgelehnt-merz-kritisiert-scholz-zeitenwende-19537190.html>

¹⁸¹ Українська служба. (2025). У Німеччині буде новий уряд. *Polskie Radio S.A.* <https://www.polskieradio.pl/398/7856/Artykul/3508402>

з обома країнами включно в контексті процвітання ЄС¹⁸².

Одразу після візитів до країн ЄС, Мерц здійснив візит до Києва разом з іншими європейськими лідерами, продемонструвавши чітку підтримку України. Канцлер запевнив, що Україна може розраховувати на постійну підтримку з боку Німеччини та ЄС¹⁸³.

У травні 2025 року до Києва прибули ключові європейські політичні лідери Франції, Німеччини, Великої Британії та Польщі у рамках «коаліції охочих», сформованої з метою підтримки України в умовах повномасштабної війни з Росією. Головною метою стало колективне рішення підтримати ініціативу США щодо запровадження безумовного 30-денного припинення вогню, починаючи з 12 травня 2025 року. Ця домовленість супроводжувалася телефонною розмовою між президентом США.

Коаліція демонструє зусилля провідних світових гравців щодо консолідації підтримки України та посилення міжнародного тиску на Росію для досягнення довготривалого припинення вогню та подальших мирних переговорів¹⁸⁴.

В рамках європейського альянсу «Weimar+», до якого входять представники Франції, Німеччини, Італії, Польщі, Іспанії, Великої Британії та Євросоюзу, 12 травня цього року було проведено зустріч у Лондоні. Основною метою було посилення протидії російській агресії в Україні та зміцнення безпеки в Європі на тлі нестабільної політики США щодо України¹⁸⁵. Німеччина офіційно поставила Росії ультиматум щодо безумовного припинення вогню на 30 днів із кінцевим терміном прийняття до певного часу в понеділок. У разі відмови Росії від виконання цієї вимоги, передбачено запровадження нових санкцій з боку Європейського Союзу. Це рішення було озвучено офіційним представником

¹⁸² Plus Forty Nine. (2025). Friedrich Merz's first week as chancellor <https://plusfortynine.de/friedrich-merz-s-first-week-as-chancellor/>

¹⁸³ Григор'єв В. (2025). Мерц пообіцяв здійснити поїздку в Україну «найближчим часом». УНІАН. <https://www.unian.ua/world/merc-i-ukrajina-kancler-nimechchini-planuye-vizit-do-kiyeva-13001508.html>

¹⁸⁴ BBC Україна. (2025). «Коаліція охочих» і Трамп домовилися про 30-денне припинення вогню з понеділка. Чекають реакції Росії. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c5yk0rlzgy8o>

¹⁸⁵ Kyiv Post. (2025). UK to Host European Ministers for Ukraine Talks Amid Ceasefire Push. <https://www.kyivpost.com/post/52446>

німецького уряду на фоні зустрічі європейських міністрів у Лондоні, присвяченій аналізу ситуації в Україні¹⁸⁶.

У своїй першій урядовій заяві в Бунтесазі 14 травня 2025 року Фрідріх Мерц представив політику свого уряду. Основна частина заяви стосувалася введення зовнішньополітичного курсу Німеччини в сьогоденній умовах, наголосивши на довгостроковій підтримці України у її протистоянні збройній агресії з боку РФ¹⁸⁷. Виступаючи, Мерц виділив три ключових принципи, на яких базується політика Німеччини щодо України. Першим своїм принципом канцлер наголосив на тому, що Німеччина продовжуватиме підтримувати Україну, але при цьому країна не буде стороною цієї війни. Другий – допомога Києву є питанням власної безпеки для європейців, американців та їхніх партнерів, адже Кремль не зупиниться лише на Україні. І третє є те, що рішення щодо миру має ухвалюватися лише за участі та з волі України, жодного миру на умовах Росії¹⁸⁸.

Однією з важливих тем була і військова підтримка України. Одним із найперших рішень уряду стала відмова від публікацій переліку зброї для України.

Таким чином, новий Федеральний уряд має на меті запобігти Росії отримати переваг у війні. Публічні обговорення поставок озброєнь мають бути суттєво обмежені¹⁸⁹.

¹⁸⁶ Kyiv Post. (2025). «Clock Is Ticking»: Germany Warns Russia to Accept Ceasefire Until Midnight or Face Sanctions. <https://www.kyivpost.com/post/52486>

¹⁸⁷ Гончаренко Р. (2025). Мерц розповів про принципи підтримки України. DW. <https://www.dw.com/uk/merc-rozpoviv-pro-principi-pidtrimki-ukraini/a-72545402>

¹⁸⁸ Смишляев С. (2025). Мерц: Німеччина розбудовуватиме найсильнішу армію в Європі. DW. <https://www.dw.com/uk/merc-nimeccina-rozbudovuvatime-najsilnisu-armiu-v-evropi/a-72543507>

¹⁸⁹ SPIEGEL Gruppe. (2025). Deutsche Waffenlieferungen für Ukraine offenbar wieder Geheimsache. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/ukraine-friedrich-merz-regierung-will-offenbar-offenlegung-von-waffenlieferungen-stoppen-a-94d7890e-69cf-4406-99c9-c5b2cf558753>

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі проведено дослідження зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина, аналіз основних напрямів та пріоритетів, особливості та трансформації зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина у 2014–2024 роках через призму викликів європейської та міжнародної безпеки, зокрема війною в Україні. За досліджуваний період Німеччина суттєво змінила свої зовнішньополітичні підходи, переглянула пріоритети та адаптувала механізми впливу до нових викликів, зумовлених як глобальними, так і регіональними конфліктами.

Основними складовими зовнішньої політики є безпека, захист прав людини та гуманітарна політика, кліматична дипломатія, міграційна політика та феміністична зовнішня політика. Німеччина стала важливим гравцем на міжнародній арені, активно взаємодіючи з глобальними процесами і формуючи своє стратегічне партнерство з Україною.

Безпекова політика Німеччини є невід'ємною складовою її зовнішньополітичного курсу та спрямована на забезпечення стабільності як усередині країни, так і на міжнародному рівні. Провідним інструментом реалізації безпекової політики виступає Бундесвер, який виконує завдання як національної, так і колективної оборони у межах НАТО та ЄС. Північноатлантичний альянс залишається головною опорою безпекової політики Німеччини, забезпечуючи колективну оборону в євроатлантичному просторі. ФРН активно залучена до міжнародних операцій і бере участь у місіях в межах Альянсу. Серед основних напрямів безпекової політики Німеччини – контроль над озброєннями, запобігання поширенню зброї масового знищення, кібербезпека та боротьба з тероризмом. Європейська інтеграція є фундаментальною метою всієї німецької зовнішньої політики. Німеччина посідає важливе місце в євроінтеграції та забезпеченні стабільності в Європі, вважаючи єдність Європи основою миру, безпеки та процвітання. ФРН є одним із головних рушіїв поглиблення та розширення Європейського Союзу,

традиційно підтримуючи євроінтеграційні процеси й стратегічне франко-німецьке партнерство.

Знаковою подією в історії сучасної Німеччини є ухвалення 2023 року першої Стратегії національної безпеки. Її ухвалення стало важливим моментом у рамках політики *Zeitenwende*. Головна ідея Стратегії – забезпечення національної безпеки Німеччини в умовах поглибленої нестабільності та багатополярності у світі. Наголошено на нерозривному зв'язку між внутрішніми й зовнішніми загрозами, а також на інтегрованому підході до безпеки – як військової, так і цивільної.

Основою зовнішньої політики Німеччини є захист прав людини, що закріплено в Основному законі країни як фундаментальна цінність держави та суспільства. Німеччина розвиває гуманітарну політику, яка ґрунтується на захисті життя, гідності та прав постраждалих від конфліктів, катастроф і криз. Німеччина активно підтримує міжнародні гуманітарні ініціативи, зокрема через ООН та ЄС, формуючи глобальні гуманітарні політики та фінансуючи різноманітні програми розвитку. Важливою є інтеграція гуманітарної політики з довгостроковими програмами розвитку, що дозволяє комбінувати екстрене реагування з системними реформами, але одночасно викликає питання балансування між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями. З 2010-х років Німеччина суттєво наростила фінансування гуманітарних програм, ставши одним із найбільших донорів у світі.

Однією з нагальних проблем XXI століття є зміна клімату. Кліматична політика Німеччини є ключовою частиною національної та європейської стратегії сталого розвитку і розглядається як превентивна політика безпеки. Основами німецької кліматичної дипломатії є Рамкова конвенція ООН про зміну клімату та Паризька кліматична угода. ФРН прагне сприяти глобальним зусиллям у рамках Європейського Зеленого курсу, підкреслюючи важливість міжнародної співпраці у кліматичних питаннях.

Німеччина сформована імміграцією, і з економічних та демографічних причин вона нагально потребує її продовження. Водночас Німеччина

залишається відданою справі захисту людей, які тікають від війни та переслідувань. Міграційна політика Німеччини, зокрема її підтримка біженців та внутрішньо переміщених осіб, є важливим елементом європейської стратегії. Збалансоване поєднання гуманітарної допомоги та довгострокових програм розвитку дозволяє Німеччині одночасно реагувати на нагальні кризи та закладати основи для стійкого розвитку регіонів походження мігрантів. Німеччина під керівництвом канцлера Ангели Меркель відкрила свої кордони для понад мільйона біженців 2015 року, що спричинило як гуманітарні зусилля, так і виклики всередині ЄС. Німеччина відіграла ключову роль у формуванні міграційних стратегій Європейського Союзу. Пандемія COVID-19 змістила фокус на підтримку біженців за межами ЄС, і уряд тимчасово зупинив програми переселення біженців. Одним з найбільших напливів біженців до Німеччини стався після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, коли країна прийняла понад 1 мільйон українських біженців та активно долучилася до програм їхньої інтеграції.

Феміністична зовнішня політика Німеччини – це сучасний підхід до міжнародної політики, що ставить у центр рівність, інклюзивність та права людини. Вона вирішує питання гендерної нерівності та маргіналізації, інтегруючи гендерно-орієнтовані принципи в усі сфери зовнішньої діяльності – від дипломатії до гуманітарної допомоги та участі у миротворчих місіях. Її результати проявляються у зростанні представництва жінок у дипломатичній службі, розвитку гендерно-орієнтованих стратегій реагування на кризи та формуванні інклюзивних міжнародних рішень. Це одна з небагатьох країн, де на рівні державної політики зафіксовано прагнення орієнтувати зовнішню політику на цінності гендерної рівності, захисту прав жінок, представлення маргіналізованих груп у миротворчих процесах і політичних переговорах.

У період з 2014 року зовнішньополітичний курс Федеративної Республіки Німеччина щодо України зазнав суттєвих трансформацій під впливом безпекової ситуації в Європі. До 2014 року відносини між ФРН і Україною формувалися

переважно у контексті німецько-російського співробітництва та базувалися на обережному прагматизмі без чіткої інтеграційної перспективи для України.

Після анексії Криму та початку війни на Донбасі Німеччина стала одним із ключових європейських партнерів України у протидії російській агресії. Водночас зовнішня політика Німеччини залишалася суперечливою: з одного боку – засудження незаконних дій Росії, політична та фінансова підтримка України, з іншого – продовження енергетичного співробітництва з РФ через проєкт «Північний потік – 2».

Новий етап німецько-українських відносин розпочався після повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року. Події цього періоду призвели до різкої переоцінки пріоритетів безпекової політики Німеччини. Українське питання було включено до «Стратегії національної безпеки Федеративної Республіки Німеччина», а підтримка Києва стала одним із основних напрямів європейської та внутрішньої безпекової стратегії країни.

Федеративна Республіка Німеччина є ключовим політичним, економічним і гуманітарним партнером України. Вона активно підтримує європейські реформи України. Протягом 2014–2024 років Берлін фінансував численні проєкти. Це дозволило поступово трансформувати формат відносин від обмеженої підтримки реформ до поглибленого стратегічного партнерства. Німеччина розглядає співпрацю з Україною як частину власної безпекової стратегії та посилення ролі в Європі, при цьому акцентуючи увагу на координації дій із союзниками.

Зовнішня політика Федеративної Республіки Німеччина щодо України у 2014–2024 роках пройшла еволюцію від стриманої співпраці до активної політичної, військової та гуманітарної підтримки в умовах загальноєвропейської безпекової кризи. Українське питання стало складовою німецької національної безпеки, а двосторонні відносини – стратегічно важливими для стабільності на континенті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бозен Р., Сааков В. (2018). Глобальні кризи і гуманітарна допомога Німеччини. DW. <https://surl.li/hanfqw>
2. Борисфен Інтел. (2022). *Олаф Шольц та його європейська поведінка політика-одинака*. <https://bintel.org.ua/analytics/olaf-sholc-ta-jogo-yevropejska-povedinka-politika-odinaka/>
3. Ващенко К., Корнієнко В. (2011). Поняття зовнішньої політики держави. *Політологія для вчителя*. https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/13vashenko_politologiya_dlya_vchitel_ya/203..htm
4. Герасимчук С. (2021). Неоднозначна спадщина Меркель. Чим завершилася 16-річна епоха правління канцлерки. *Рада зовнішньої політики «Українська призма»*. <https://prismua.org/28-09-2021-2/>
5. Гетьманчук М. П., Грищук В. К., Турчин Я.Б. (2010). 15.1. Міжнародні відносини та зовнішня політика держави: сутність, види, принципи та суб'єкти. *Політологія: Навч. посіб.*
6. Гілле П., Барановська М. Чи впоралася Німеччина з міграційною кризою: цифри і факти. DW. <https://www.dw.com/uk/chy-vporalasianimechchyna-z-mihratsiinoiu-kryzoiu-tsyfry-i-fakty/a-54813046>.
7. Гончаренко Р. (2025). Мерц розповів про принципи підтримки України. DW. <https://www.dw.com/uk/merc-rozpoviv-pro-principi-pidtrimki-ukraini/a-72545402>
8. Григор'єв В. (2025). Мерц пообіцяв здійснити поїздку в Україну «найближчим часом». УНІАН. <https://www.unian.ua/world/merc-i-ukrajina-kancler-nimechchini-planuye-vizit-do-kiyeva-13001508.html>
9. Губар О. (2020). Через коронавірус ФРН припиняє приймати шукачів притулку. DW. <https://www.dw.com/uk/cherez-koronavirus-nimechchyna-grupyniaie-pryimaty-shukachiv-prytulku/a-52828000>

- 10.Європейська Правда. (2016). *Уряд ФРН схвалив нову стратегію безпеки зі згадкою про напруженість з РФ.*
<https://www.eurointegration.com.ua/news/2016/07/13/7052041/>
- 11.Європейська правда. (2019). *Німецькі ЗМІ: з 2014 року Німеччина допомогла Україні сумою в 1,4 млрд євро.*
<https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/09/26/7101215/>
- 12.Європейська Правда. (2022). *Завдяки чому в Німеччині відбувся перелом щодо зброї для України.*
<https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/06/6/7140698/>
- 13.Закіянов Д. (2021). Спадщина Меркель: 7 епохальних здобутків «королеви Європи». *Mind.ua.* <https://mind.ua/publications/20234518-spadshchina-merkel-7-epohalnih-zdobutkiv-korolevi-evropi>
- 14.Замятін В., Юрчишин В. (2024). Німеччина на шляху до відновлення лідерства. Разумков центр. *Зовнішня політика.* 2024.
- 15.Коваль-Гончар М. (2020). Головування Німеччини у раді ЄС: сильніша Європа та шанси для України. *Рада зовнішньої політики «Українська призма».* Аналітична записка. <http://prismua.org/wp-content/uploads/2020/07/Germany3-1.pdf>
- 16.Кравченко В., Стасюкевич І. (2019). Динаміка українсько-німецьких відносин у контексті змін в політиці Німеччини. *Міжнародна політика.* <https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/92>
- 17.Кривонос Р. (2020). Що потрібно знати українським дипломатам про зовнішню політику Німеччини у відносинах з Україною. *Україна дипломатична.* <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/70.pdf>
- 18.Кривонос Р. А. (2023). *Зовнішньополітичні стратегії урядів Ангели Меркель.* Конфронтація та співробітництво в міжнародних відносинах: теорія і практика: збірник наукових праць. Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2023.
- 19.Кудряченко А.І., Мартинов А.Ю. (2022). Глобальні виміри зовнішньої політики Німеччини (2005 – 2021 рр.): калейдоскоп подій. *Монографія.*

- 20.Ленглі Е., Каплюк К. (2015). Чому біженці так прагнуть до Німеччини? DW. <http://dw.com/uk/a-18693203>
- 21.Мойсюк В. (2022). Європейська зовнішня політика щодо євроінтеграційного курсу України (на прикладі німецько-української взаємодії під час канцлерства Ангели Меркель). (с. 217-228). *Міжнародний науковий вісник*. № 1-2 (25-26) (2022)
- 22.НІСД (2023). Основні положення стратегії національної безпеки Німеччини. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/osnovni-polozhennya-stratehiyi-natsionalnoyi-bezpeky-nimechchyny>
- 23.Райхель Е. (2017). Ми стоїмо на боці України. (с. 427-435). *Україна Дипломатична*.
- 24.Райхель Е. (2018). Поглиблення партнерських відносин між Німеччиною та Україною. (с. 423-431). *Україна Дипломатична*.
- 25.Рігерт Б. (2022). Що зміниться у міграційній політиці ЄС в 2023 році. DW. <https://www.dw.com/uk/so-zminitsa-u-migracijnij-politici-es-v-2023-roci/a-64220445>
26. Смишляєв С. (2025). Мерц: Німеччина розбудовуватиме найсильнішу армію в Європі. DW. <https://www.dw.com/uk/merc-nimeccina-rozbudovuvatime-najsilnisu-armiu-v-evropi/a-72543507>
- 27.Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. Офіційний сайт Президента України. 16 лютого 2024. <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985>
28. Українська служба. (2025). У Німеччині буде новий уряд. Polskie Radio S.A. <https://www.polskieradio.pl/398/7856/Artykul/3508402>
- 29.Шелемба М., Мойсюк В. (2022). Еволюція відносин України і Німеччини внаслідок повномасштабного вторгнення Росії. (с. 77-86). *Геополітичні пріоритети України*. № 2(29).

- 30.Шляхтун П. П. (2005). Цілі і функції зовнішньої політики. *Політологія*. Навчальний посібник. <http://politics.ellib.org.ua/pages-2022.html>
- 31.Шмигаль Д. (2024). Німеччина надала Україні допомоги на 37 млрд євро. Це найбільше серед європейських країн. *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-nimechchyna-naybilshe-dopomohy-ukrayina/33236243.html>
- 32.Штрак К., Неділько Н. (2024). Мемуари Меркель: її книга, її місія, її погляд на Україну. *DW*. <https://www.dw.com/uk/memuari-merkel-ii-kniga-ii-misia-ii-poglad-na-ukrainu-i-na-svit/a-70890823>
- 33.Adelphi. (n.d.). *About Climate Diplomacy*. <https://www.climate-diplomacy.org/about-climate-diplomacy>
- 34.Auswärtiges Amt. (2020). *Deutschland als aktiver Partner für weltweite Abrüstung und Rüstungskontrolle*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/sicherheitspolitik/abruestung-ruestungskontrolle/abruestung-grundsatz-node>
- 35.Auswärtiges Amt. (2022). 15. *Bericht der Bundesregierung über ihre Menschenrechtspolitik. Berichtszeitraum*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2568076/6ad3f2acb97f9f0fe0c3938dbf136b8a/221207-mrb-15-pdf-data.pdf>
- 36.Auswärtiges Amt. (2022). *Cyber-Außenpolitik*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/sicherheitspolitik/cyber-aussenpolitik>
- 37.Auswärtiges Amt. (2022). *Menschenrechte: Fundament deutscher Außenpolitik*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/menschenrechte/01-menschenrechte-fundament>
- 38.Auswärtiges Amt. (2024). *Desinformation: Wie schützen wir uns und unsere Partner vor ausländischer Informationsmanipulation? Sicherheitspolitik*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/sicherheitspolitik/desinformation>

39. Auswärtiges Amt. (2024). *Die Nordatlantische Allianz (NATO)*.
<https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/regelbasierte-internationale-ordnung/nato/nato-207410>
40. Auswärtiges Amt. (2024). *Jahresabrüstungsbericht 2023*.
<https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2665366/f0966159592a217d4e654f334a532258/abrberic ht2023-data.pdf>
41. Auswärtiges Amt. (2024). *Strategie des Auswärtigen Amts zur humanitären Hilfe im Ausland*.
<https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf>
42. Auswärtiges Amt. (2025). *Germany continues to stand firmly by Ukraine's side*.
<https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/ukraine-node/ukraine-solidarity-2513994>
43. Auswärtiges Amt. (2025). *Umsetzung der Leitlinien der Bundesregierung: Krisen verhindern, Konflikte bewältigen, Frieden fördern*.
<https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/krisenpraevention/leitlinien-krisen-217444>
44. Auswärtiges Amt. (n. d.). *Kampf gegen Terrorismus und Organisierte Kriminalität. Sicherheitspolitik*.
<https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/sicherheitspolitik/terrorismus-kriminalitaet>
45. BBC Україна. (2025). «Коаліція охочих» і Трамп домовилися про 30-денне припинення вогню з понеділка. Чекають реакції Росії.
<https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c5yk0rlzgy8o>
46. Blog. (2024). *What is Foreign Policy? Definition, Scope, Importance & More*. O.P. Jindal Global University. <https://jgu.edu.in/blog/2024/02/23/what-is-foreign-policy/>
47. Bosch T. (2024). *Germany's Climate Foreign Policy Strategy: Insights into Key Issue Areas and Potential for Future US-German Cooperation*. *Heinrich-Böll-*

- Stiftung*. <https://us.boell.org/en/2024/11/04/germanys-climate-foreign-policy-strategy-insights-key-issue-areas-and-potential-future>
48. Brechenmacher S. (2023). Germany Has a New Feminist Foreign Policy. What Does It Mean in Practice? *Carnegie Endowment for International Peace*. <https://carnegieendowment.org/research/2023/03/germany-has-a-new-feminist-foreign-policy-what-does-it-mean-in-practice?lang=en>
49. Bundesministerium der Verteidigung. (2018). Rede der Verteidigungsministerin U. von der Leyen anlässlich der 54. Münchner Sicherheitskonferenz. <https://www.bmvg.de/resource/blob/22178/909a56e9af7501819eba0563f9724109/20180216-download-eroeffnungsrede-deutsch-data.pdf>
50. Bundesregierung. (2022). Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022. Sonntag, 27. Februar 2022 <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundestkanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356>
51. Bundesregierung. (2023). Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. *Nationale Sicherheitsstrategie*. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>
52. Bundesregierung. (2025). *Bilaterale Unterstützungsleistungen der Bundesregierung für die Ukraine und Menschen aus der Ukraine*. <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/975228/2201464/d49bba60e30a4e4c39897f1d79ca8d33/liste-ukr-bilaterale-hilfe-data.pdf?download=1>
53. Carius A., Ivleva D., Pohl B., Rüttinger L., Schaller S., Sharp H., Tänzler D. & Wolters S. (2017). Climate Diplomacy - Foreign Policy Responses to Climate Change. *adelphi*. <https://climate-diplomacy.org/magazine/cooperation/climate-diplomacy-foreign-policy-responses-climate-change>
54. Cheung J. (2022). Germany's Feminist Foreign Policy. *Federal Foreign Office*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2586948/f6c01d6ca83cbf4ad821506beaca5812/cheung-data.pdf>

55. Crane M. (2015). «New German foreign policy». *DW*.
<https://www.dw.com/en/opinion-2015-german-foreign-policy-has-been-reshaped/a-18934501>
56. Deutscher Bundestag. (2022). Bundestag stimmt für Lieferung schwerer Waffen an die Ukraine. *Dokumente*.
<https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2022/kw17-de-selbstverteidigung-ukraine-891272>
57. Deutscher Bundestag. (2024). Steinmeier verkündet Auflösung des Bundestags und Neuwahlen. *Bundestagsnachrichten*.
<https://www.bundestag.de/presse/hib/kurzmeldungen-1035368>
58. Deutschland.de. (2025). Friedrich Merz: Konservativer Transatlantiker.
<https://www.deutschland.de/de/topic/politik/friedrich-merz-neuer-bundestkanzler>
59. Deutschland.de. (n.d.). Advocate of European integration. *Facts about Germany*.
<https://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/en/germany-and-europe/advocate-european-integration>
60. Erbach G. (2024). Germany's climate action strategy. *EP Research Service*.
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/767182/EPRS_BRI\(2024\)767182_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/767182/EPRS_BRI(2024)767182_EN.pdf)
61. European Council. (n. d.). How the EU manages migration flows.
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/managing-migration-flows/>
62. Federal Foreign Office. (2019). *Federal Foreign Office Strategy for Humanitarian Assistance Abroad 2019-2023*.
<https://www.zif-berlin.org/sites/zif-berlin.org/files/inline-files/strategie-huhi-englisch-data.pdf>
63. Federal Foreign Office. (2018). Speech by Foreign Minister Maas at the budget debate in the German Bundestag. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-budget-debate-bundestag-2163800>
64. Federal Foreign Office. (2023). *Shaping Feminist Foreign Policy*.
<https://www.auswaertiges->

- amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/2585076/4d2d295dad8fb1c41c6271d2c1a41d75/ffp-leitlinien-data.pdf
65. Federal Foreign Office. (2024). *Federal Foreign Office Strategy for Humanitarian Assistance Abroad*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/2672934/3052456b515f20acba6c60a35665cd1e/2024-strategie-huhi-data.pdf>
66. Federal Foreign Office. (2024). *Gender in Germany's humanitarian assistance*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/2647922/160808b7f261c1f54fb18c1f841b2140/gender-in-huhi-data.pdf>
67. Federal Foreign Office. (2024). *Gender strategy for foreign policy crisis engagement*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/2647924/ad2d6af354b4228502fbe34fbdeb9f9/genderstrategie-krise-data.pdf>
68. Federal Foreign Office. (2024). *German climate diplomacy*. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/themen/klimaenergie/climate-foreign-policy-2535028>
69. Federal Ministry of the Interior, Building and Community. (2021). *Cyber security strategy for Germany 2021*. https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/themen/it-digital-policy/cyber-security-strategy-for-germany2021.pdf?__blob=publicationFile&v=4
70. Federal Ministry of Defence. (2022). *Security policy documents – an overview*. <https://www.bmvg.de/en/news/security-policy-documents-an-overview-5490932>
71. Freedom Online Coalition. (n.d.). *Our work*. <https://freedomonlinecoalition.com>
72. Ganter J., Lehrer J. (Eds.). (2024). *The Berlin Pulse Of Paradigms and Power Shifts*. *Körber-Stiftung*. https://koerber-stiftung.de/site/assets/files/34825/the_berlin_pulse_20232024_1.pdf

73. Gaskarth J., Oppermann K. (2019). Clashing Traditions: German Foreign Policy in a New Era. (pp. 84–105). *International Studies Perspectives*. <https://academic.oup.com/isp/article/22/1/84/5581524>
74. Gemeinsam für Deutschland. Mit Mut und Menschlichkeit. Koalitionsvertrag von CDU, CSU und SPD vom 11. November 2005. https://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/downl/05_11_11_koalitionsvertrag_langfassung_navigierbar-1.pdf
75. Gill-Atkinson L., Ridge A. (2021). Trajectories towards feminist foreign policy. *IWDA*. https://iwda.org.au/assets/files/IWDA_FFPTrajectoriesReport_Web.pdf
76. Grosse G. (2024). Bundestag stimmt gegen Unions-Antrag. Frankfurter Allgemeine. <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/taurus-lieferung-abgelehnt-merz-kritisiert-scholz-zeitenwende-19537190.html>
77. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Gesetze. *Verordnungen*. <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/>
78. Hövelmann S., Südhoff R. (2023). Principled Payer, but Purposeful Player? *CHA*. <https://www.chaberlin.org/en/publications/principled-payer-but-purposeful-player-2/>
79. Jaekel A., Weissgerber M. (2024). EU and German foreign policy. *E3G*. <https://www.e3g.org/news/eu-and-german-foreign-policy/>
80. Janes J. (2015). Germany's Policy Preoccupations: Taking Stock Ahead of the German Foreign Policy Review. *Foreign & Security Policy*. <https://americangerman.institute/2015/02/germanys-policy-preoccupations/>
81. Kapp L. C., Fix L. (2023). German, French, and Polish Perspectives on the War in Ukraine. (pp. 321–332). *Polarization, Shifting Borders and Liquid Governance*.
82. Kittler N. (2023). Humanitarian assistance: Examples of Germany's worldwide commitment. *Peace and Security*. Deutschland.de. <https://www.deutschland.de/en/topic/politics/humanitarian-assistance-examples-of-germanys-worldwide-commitment>

83. Knaus G. (2021). Action Plan for Migration and Foreign Policy. DGAP. <https://dgap.org/en/research/publications/action-plan-migration-and-foreign-policy>
84. Kreidler C., Hövelmann S., Spencer A. (2023). Germany's rise as a humanitarian donor. The interplay of narratives, new foreign policy ambition and domestic interests. *HPG*. <https://www.chaberlin.org/en/publications/germanys-rise-as-a-humanitarian-donor/>
85. Kundnani H. (2016). The United States in German Foreign Policy. *GMF*. Policy Brief. https://www.gmfus.org/sites/default/files/Kundnani_USGermanyForeignPolicy_Apr16.pdf
86. Kurtzer J., Goodrick J., Vaidya S. (2021). Toward Stronger Transatlantic Teamwork: Leveraging U.S.-German Coordination for Humanitarian Action. *CSIS*. <https://www.csis.org/analysis/toward-stronger-transatlantic-teamwork-leveraging-us-german-coordination-humanitarian>
87. Kyiv Post. (2025). «Clock Is Ticking»: Germany Warns Russia to Accept Ceasefire Until Midnight or Face Sanctions. <https://www.kyivpost.com/post/52486>
88. Kyiv Post. (2025). UK to Host European Ministers for Ukraine Talks Amid Ceasefire Push. <https://www.kyivpost.com/post/52446>
89. Lau J. (2024). Deutschlands Außenpolitik: Wider die Verstörung. *Internationale Politik*. <https://internationalepolitik.de/de/deutschlands-aussenpolitik-wider-die-verstoerung>
90. Mahli B. (2024). Zeitenwende: Germany's Strategic Shift in Foreign and Security Policy. *Policy Paper*. https://www.policycenter.ma/sites/default/files/2024-09/PP_12-24_Bilal%20Mahli%20.pdf
91. Maihold G., Mair S., Müller M., Vorrath J., & Wagner C. (Eds.). (2021). Deutsche Außenpolitik im Wandel. *SWP*. Research Paper 10. https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP10_GermanForeignPolicy.pdf

92. Mello P. (2020). German foreign policy. *Foreign policy change in European Union countries since 1991*. <https://patrickmello.com/wp-content/uploads/2020/09/Mello-2020-German-Foreign-Policy.pdf>
93. Mello P. (2024). Zeitenwende: German Foreign Policy Change in the Wake of Russia's War Against Ukraine. *Politics and Governance*. <https://www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/view/7346/3529>
94. NATO. (2022). Strategic Concept. *North Atlantic Treaty Organization*. <https://www.nato.int/strategic-concept/>
95. NATO. (2023). *Collective defence and Article 5*. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=en
96. OSCE+. (2016). *Ministerial declaration by the foreign ministers of the like-minded group supporting a relaunch of conventional arms control in Europe*. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2296734/b67174471838475d43986a0d5efb3ce8/neustart-anl-2-data.pdf>
97. Plus Forty Nine. (2025). Friedrich Merz's first week as chancellor <https://plusfortynine.de/friedrich-merzs-first-week-as-chancellor/>
98. Policy circle brief. (n.d.). The policy circle foreign policy: Asia Pacific. *Discussion Guide*. <https://www.thepolicycircle.org/briefs/u-s-foreign-policy-asia-pacific-region/>
99. Poptcheva E.-M. (2015). The Franco-German relationship in the European Union. *EPRS*. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568359/EPRS_BRI%282015%29568359_EN.pdf
100. ReliefWeb. (2025). How Germany is supporting Ukraine. *OCHA*. <https://reliefweb.int/report/ukraine/how-germany-supporting-ukraine-30-january-2025>
101. Rinke A. (2021). The Evolution of Angela Merkel's Foreign Policy. *DGAP*. <https://ip-quarterly.com/en/evolution-angela-merkels-foreign-policy>

102. Rinke A. (2024). Five Illusions of German Foreign Policy. *DGAP*.
<https://ip-quarterly.com/en/five-illusions-german-foreign-policy>
103. Schwarzer D. (2015). Germany's Historical Relationship with the European Union. *The New Palgrave Dictionary of Economics*.
https://www.researchgate.net/publication/313541604_Germany's_Historical_Relationship_with_the_European_Union/citations
104. Senadeera M. (2023). *Theory and concept foreign policy*.
https://www.researchgate.net/publication/370580827_Theory_and_concept_for_eign_policy
105. SPD, Bündnis 90/Die Grünen und FDP. Mehr fortschritt wagen. Bündnis für freiheit, gerechtigkeit und nachhaltigkeit. *Koalitionsvertrag zwischen*.
<https://cms.gruene.de/uploads/assets/Koalitionsvertrag-SPD-GRUENE-FDP-2021-2025.pdf>
106. Speck U. (2015). German Power and the Ukraine Conflict. *Carnegie Europe*.
<https://carnegieendowment.org/research/2015/03/german-power-and-the-ukraine-conflict?lang=en¢er=europe>
107. Speech by Federal Chancellor Angela Merkel at the Konrad-Adenauer-Stiftung event on Foreign and Security Policy during Germany's EU Council Presidency, Berlin, 27 May 2020. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/issues/speech-by-federal-chancellor-angela-merkel-at-the-konrad-adenauer-stiftung-event-on-foreign-and-security-policy-during-germany-s-eu-council-presidency-berlin-27-may-2020-1757450>
108. SPIEGEL Gruppe. (2025). Deutsche Waffenlieferungen für Ukraine offenbar wieder Geheimsache.
<https://www.spiegel.de/politik/deutschland/ukraine-friedrich-merz-regierung-will-offenbar-offenlegung-von-waffenlieferungen-stoppen-a-94d7890e-69cf-4406-99c9-c5b2cf558753>
109. Steinmeier F.-W. (2015). Crisis, Order, Europe. Review 2014. *Federal Foreign Office*.
<https://www.auswaertiges->

- amt.de/blob/692042/cef1f6308ebdb0d2d7c62725089c4198/review2014-data.pdf
110. Südhoff R. (2024). Whom Will Humanitarian Aid Serve in Future? Welternährung. *Global Food Journal*. <https://www.welthungerhilfe.org/global-food-journal/rubrics/crises-humanitarian-aid/whom-will-humanitarian-aid-serve-in-future>
 111. Tagesschau.de. (2024). Merz würde «Taurus» liefern – aber «nicht einfach so». <https://www.tagesschau.de/inland/merz-taurus-miosga-100.html>
 112. Terry K. (2021). The EU-Turkey deal, five years on: A frayed and controversial but enduring blueprint. *Migration Policy Institute*. <https://www.migrationpolicy.org/article/eu-turkey-deal-five-years-on>
 113. The Federal Government. (2016). Speech by Federal Chancellor Angela Merkel during the plenary of the World Humanitarian Summit on Monday, 23 May 2016, in Istanbul. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/archive/archive/speech-by-federal-chancellor-angela-merkel-during-the-plenary-of-the-world-humanitarian-summit-on-monday-23-may-2016-in-istanbul-606894>
 114. The Federal Government. (2016). *White paper on German security policy and the future of Bundeswehr*. <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/4800140/fe103a80d8576b2cd7a135a5a8a86dde/download-white-paper-2016-data.pdf>
 115. The Federal Government. (2017). *Preventing Crises, Resolving Conflicts, Building Peace*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blueprint/servlet/resource/blob/1214246/057f794cd3593763ea556897972574fd/preventing-crises-data.pdf>
 116. The Federal Government. (2020). German multilateral efforts in the fight against the COVID-19 pandemic. *Factsheet*. <https://tiflis.diplo.de/blob/2433220/844d1b417f03c8dc29e257a55c4b43db/factsheet-german-multilateral-efforts-covid-19-eng-data.pdf>

117. The Federal Government. (2023). *Strategy on Climate Foreign Policy*.
<https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2633116/a4e03e8283b9479559ef2dc3b741624a/kap-strategie-en-data.pdf>
118. Thumann M. (2017). Die Welt wartet nicht. *ZEIT ONLINE*.
<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-11/deutsche-aussenpolitik-eu-weltpolitik-5vor8>
119. U. S. Department of State. (2021). *U.S. Relations With Germany*.
<https://www.state.gov/u-s-relations-with-germany/>
120. Ulatowski R. (2015). German Foreign Policy. Reliable partners and «new players». *Relaciones internacionales. Tla-melaua*.
https://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1870-69162015000100132
121. United Nations. (1993). *Vienna Declaration and Programme of Action*.
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/vienna-declaration-and-programme-action>
122. United Nations. (n.d.) *International Human Rights Law*.
<https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>
123. ZfK. (2018). Merz stellt Bau von Nord Stream 2 in Frage. Zeitung für kommunale Wirtschaft.
<https://web.archive.org/web/20200302201620/https://www.zfk.de/politik/deutschland/artikel/ebfc2af73d56a2a23e76480df91817fd/merz-stellt-bau-von-nord-stream-2-in-frage-2018-12-03/>
124. Zilla C. (2022). Feminist Foreign Policy. Concepts, core components and controversies. *SWP*. <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2022C48/>